

BU51
N52
S
1887

MEM

Udbogs Boghandel

ARKIV

Sagn og eventyr

www.libtool.com.cn

fra

Nordland.

Samlede af

O. Nicolaiſen.

Anden ſamling.

Kristiania.

B. L. Mallings boghandels forlag.

(G. K. Johs. Parmann.)

1887.

Digitized by Google

5.-
General Library System
University of Wisconsin - Madison
728 State Street
Madison, WI 53706-1494
U.S.A.

Library
of the
University of Wisconsin

Sagn og eventyr

www.libtexas.com

Nordland.

Samlede af

O. Nicolaiszen.

Anden samling.

Kristiania.

P. L. Mallings boghandels forlag.

(G. Kr. Johs. Parmann.)

1887.

General Library System
University of Wisconsin - Madison
728 State Street
Madison, WI 53706-1494
U.S.A.

468844

APR 24 1939

~~BU 51~~~~N 52~~~~S
2~~

www.libtool.com.cn

Mem

BU 51

N 52

S

1887

Indhold.

	Side.
Trolldjærringens fartøi	1
Forgjort veir	3
Gifelsen	5
Fulekveiten	6
Finnesfærd	7
Gjensfærdet i Hølsfjordmarken	10
Den hovmodige dame	11
Landegode	13
Trolldkatten	14
Nødpøresten	15
Jomfru Maria og dyrene	17
Bjørnen og ræven, som skulde flytte	19
Kveiten og laksen	20
Byttingen	20
Spillemændene i møllen	22
Floholmerne	24
Gjengangeren	26
Balsborgstenen	27
En nordlandst stormdag	32
Ølsnes kirke	36
Utboren paa Skaalvold	37
Gutten hos huldrefolket	45
Marmælen, som fik kysten	47

	Side.
En audiens hos kongen	50
Rusfebaag	52
Harbonden	53
Pigen hos bjørnen	55
Seierhuen	56
Banket i bjørn	58
Ridvise om dronning Karoline Mathilde	60
Rjærringen i Mjøldeberget	65
Bautastenen paa Stegen	66
Egilshaugen	66
Hammergribben	67
Af Skjerstad taldebog	69
Rvænslauet	71
Rjærringen, som vilde leve til dommedag	73
Gygren paa Landegode	73
Berggrisen	74
De underjordiste	75
Stegen paa Engelsen	78
Indyr gaard i Gildestaal	81
I rorboden	84
Sagn om Hellig-Olav	89
Manden i „Ausa“	91
Bergtrollet	93

Troldfjærringens fartøi.

Styrmanden paa en Nordlands-jægt fik, netop som han skulde til at hale ud af hjemhavnen, besøg af en finnekone, som fortalte ham, at han paa Statshavet vilde komme i stor fare, og at det ikke var saa sikkert, at han slap derfra med livet. „Men det er en af mine slegtninger, som forvolder det“, lagde hun til, „og derfor kan jeg ikke gjøre andet for dig end at underrette dig om det, som venter dig, saa at du paa forhaand kan vide at tage dig iagt; maaske du kan hjælpe dig selv, naar du er kommen i den værste knibe.“ Det var nemlig en almindelig tro baade blandt finner og nordmænd, at en ikke kunde raade bod paa den forhekselse, som hans slegtning havde forvoldt. Paa veien gif alting baade godt og vel, indtil jægten var kommen paa Statshavet, men da røg det op med en overhændig storm og sjøgang, og det saa ud til, at fartøiet maatte knuses i splinter af de store braabsjører,

som rasende velte ind over dækket. Styrmanden selv stod tilrørs. Men mandskabet saa med rædsel, at han ikke gjorde mine til at stryge seil, og en af dem gik til ham og bad, at han dog vilde minke seilet noget, da skuden jo ellers gik rent i knas; men seilene blev ikke minskede, og jægten for afsted i den vildeste fart. Tilslut bad alle, som i jægten var, at han dog vilde holde op med denne uvittige færds; men da trampede styrmanden i vængdækket*) og sagde, at før skulde skuden gaa i knas, før han skulde stryge en klud. Og det saa ogsaa virkelig ud til, at den snart skulde splintres i smaafliser. Men hvorfor bar han sig da saaledes ad? Jo, paa jægtens bagborde side havde han faaet seie paa, hvad ingen anden saa. Der seilte nemlig en troldekvinde i en stamp, og styrmanden havde hørt, at naar en var kommen ilag med en saadan seiler, gjaldt det om, at hun ikke fik nogen formon, for saa maatte jægt eller baad, som hun seilte omkap med, forlise, der var ingen bøn for det. Uveiret øgebe fremdeles paa, og ingen saa andet end den visse død for øinene; thi med den fart, som jægten nu havde, kunde den umulig holde længe ud. Men troldekongen kom ikke længer end til midten af jægten; da saa styrmanden, at stampen røg i staver, og at heksen sank. Nu kommanderede

*) Væng = kahyt.

han seilene ned i en fart, og straks efter lagde uveiret sig. Da jægten senere om høsten kom hjem, fik man høre, at heksen, som havde sat ud uveiret, var død samme dag, uveiret rasede paa Statshavet.

Forgjort veir.

Naar det pludselig røg op med uveir og storm, og der som følge deraf skede mange forlis og ulykker paa sjøen, troede nordlændingerne før i tiden, at en heks var med i spillet og med sine kunster havde forgjort veir og vind. Da saaledes den store mængde Nordlands-jægter, som P. Dasz omtaler i sin „Nordlands trompet“, og hvori blandt hans egen jægt var, forliste paa Statshavet, skal en troldkone, som var sint paa ham, have forvolbt ulykken. Samme forfatter omtaler, at en stor del folk omkom paa Fjorden, og her skal en kone i Nærø prestegjeld have forgjort veiret. Om maaden, hvorpaa troldkjærringerne gif tilverks ved saadanne anledninger, fortælles følgende: En godveirsdag var samtlige baade i et stort rorvær tiblig om morgenen roede ud paa sine fiskeflacker. *) Himlen var speilklar, og det saa ud

*) fiskegrund.

til at blive rigtig godt sjøveir den dagen. Men en trolldjærring, som havde noget udestaaende med en af fisterne i været, begyndte at fremmane et rasende uveir og bar sig derved saaledes ad: Hun satte en tjenestepige til at male paa en tom haandkværn, og ved siden af kværnen satte hun et stort vandfad og oppe i fadet en liben bolle fyldt med børster. Da pigen havde malet en stund, bad hestjen hende gaa ud og se, om hun saa nogen sky. Pigen kom tilbage og sagde, at ingen sky var at se. Ja, saa skulde hun fremdeles male. Anden gang, hun blev sendt ud i samme erende, saa hun, at der i vest var kommen en sky op. Ja, nu maatte hun slet ikke holde op med at male. Snart blev himlen aldeles overskyet, og en storm saa sterk, som den aldrig i mands minde havde været, begyndte at rase. Pigen bad nu om, at slippe for at male længere, men det fik hun ikke lov til. Tilfidsst begyndte bollen at dreie sig rundt oppe i vandfadet, og snart efter hvælvedes den om, saa at børsterne flød ud i vandet, og nu bad hestjen hende holde op. Af den hele baadmængde, som om morgenen var roet ud, kom kun saa uskabte iland; men blandt de mennesker, som bjergede livet, var dog han, som uveiret var bestemt for.

Giselsøen.

Efter jagnet skal Giselsøen i Langenes i Vester-aalen i fortiden have været beboet af en næsefonge, Gisle, og efter ham skal søen have faaet sit navn. Samtidig med ham skal der i nabobygden, Sortland, paa gaarden Sortland, have boet en anden næsefonge, Svarte. Disse to konger kjæmpede med hinanden ude paa Giselsøen, og kampen endte med, at Gisle tabte og faldt; størstedelen af hans mandskab blev nedhugget. Tre skibsladninger faldne blev førte bort fra søen for at nedjænktes ude paa Langenes-vigen, da seierherrerne ikke vilde have det bryderi at begrave de faldne fienders lig.

Paa samme ø er der nebe ved stranden et stort morads, og ude i dette et vand. Her skal engang i tidens løb have været en hel gaard, Husvaagen kaldet, som beboedes af to søstre; disse var saa hadske og bitre mod hinanden, at gaarden sank ned som straf for deres ondskabssfuldhed og ugubelige søffendehad. Der, hvor nu kun er myrer og sumpe, skal engang have været mark og dyrket eng.

Julekvæiten.

Paa Gadsfjælen eller, som den ogsaa kaldes, Ulv-
 sæn, er der et fjeld, der hedder Dngstadsnyken. Her boede
 engang et bjergtrolb, som havde til nabo et andet trolb,
 der havde sin bolig i fjelbet Gaaven paa en af Lofot-
 sæerne. Men afstanden mellem de to naboer var svært
 lang, skal jeg tro; thi den flere mil brede Væsteraals-
 fjord skilte deres boliger fra hinanden; en saadan
 afstand var dog imidlertid ikke lang for saa storvoksne
 karle. Saa var det en juleaften, at trolbet i Dngstads-
 nyken manglede kvæite paa sit bord. Nu er det skif
 derude, at kvæite altid skal være en fast ret juleaften.
 Om den er fersk, saltet eller tørret, gjør intet til sagen,
 naar den blot staffles tilveie, og er en fisterbonde ikke
 selv forsynet dermed, henvender han sig til en af sine
 naboer og bekjendte, for at blive „frelst ud af lun-
 nen“*), hvortil han skal sidde bunden julekvælden, til
 fisen gaar op under ham, hvis han ikke har sørget for
 kvæite til helgen. Den samme skif fulgte ogsaa trol-
 bene, og trolbet i Dngstadsnyken raabte da til sin nabo
 i Gaaven, at han skulde sende ham kvæite til juleaften.
 „Ja, tag imod“, sagde trolbet i Gaaven og kastede saa

*) Tverstokke, som lægges i færen for at lette baadens op-
 trækning.

en kveite, og det en, som stor var, henover fjorden til sin nabo. Men da dette var et svært langt kast, og trolbet saaledes ikke kunde tage rigtig godt sigte, kom det i skade for at træffe bordet hos Ongstadnyk-trolbet og knuste der alt, som paa bordet fandtes, og spildte julekosten, som var opdækket paa bordet. Herover blev da han, som skaden led, saa rasende forbitret, at han rent vilde flyve i flint og begyndte at kaste store stene tværs over fjorden mod trolbet i Gaaven, og dette var heller ikke uvilligt til at gjengjælde hilsmingen, men kastede en stor mængde runde stene mod Ongstadnyken, som tilsidst blev saa forskudt og ilde medfaren, at en stor revne opstod i fjeldet. Trolbet, hvis hus havde lidt en saa svær overlast, maatte da lægge baand rundt om fjeldet for at holde det sammen, og disse baand skal endnu være at se rundt om fjeldvæggen.

Finne-færd.

En helgelænding, som var paa vinterfiske i Lofoten, havde i længere tid været tungfindig og taus af sig. Hans kamerater spurgte ham om, hvor-

for han var saa mismodig og indefluttet, og fik da vide, at han frygtebe for, det ikke stod vel til i hans hjem; han havde længe ikke hørt fra sine, og hans kone ventede sin nedkomst netop paa den tid. I rorbod sammen med helgelændingen var ogsaa en fin, som mente, at det nok kunde lade sig gjøre at skaffe ham tidende hjemmefra. „Ja, kan du gjøre det“, sagde helgelændingen, „ved jeg ikke, hvad godt jeg vil give dig til gjengjæld.“ „Na det er det samme“, sagde finnen, „vil du give mig en kande brænderin og en mark tobak, skal du, før kvelden er tilende, have sikkert bud fra dine, og bevis paa, at jeg ikke farer med løgn, skal du ogsaa faa.“ Ja den betaling for umagen sin skulde han da sagtens mere end gjerne faa og mere til. Finnen gif da ind under bellen*) og bad paa det indstændigste om, at ikke nogen maatte „for alle verdens ting“ røre ham; thi da kunde det gaa galt. Hoved, hænder og fødder traf han ind i kosten, og det saa ud, som om denne faldt sammen, og at dens eiermand var faret ud af den. Da finnen gif ind under bellen, havde koffen netop sat suppen paa, men før denne var kogt, begyndte kosten at røre sig, og frem kom finnen og begyndte at stjende over, at en eller anden skjelm havde rørt ved kosten hans. „Thi

*) Brits, fæstet til væggen i en rorbod, til at ligge paa.

da jeg var ude i Bestfjorden", sagde han, „sant jeg saa dybt, at jeg kom ned i stenbids=berget*), og der havde disse graadige fiske nær ædt mig op baade med hud og haar." „Ja, det kunde da ikke negtes, at en unggut havde stukket til kosten med en vedsti. „Og nu", sagde finnen, „skal du saa vide, hvad jeg erfarede paa min færd; din kone har faaet en søn og er nu saa frisk, at hun kan gaa oppe og stille i hujet; men se her er noget, som hun vist savner, og som jeg snappede med mig, for at du ikke skulde sige, at jeg løi dig fuld; kjenner du den?" Dermed traf han frem under kosten en søløfte og rakte den til helgelændingen. Ja, den kjendte han som sin; thi den var merket med hans navn. Finnen fik da for sit vel røgtebe erende den lovebe belønning og mere til. Da helgelændingen senere ud paa vinteren kom hjem, viste det sig, at finnen havde talt sandt. Han spurgte da sin kone, om hun ikke havde mistet noget om vinteren. Nei, det havde hun ikke, iallesald ikke noget, som var at inakke om; bare en søløfte var en kveld, hun holdt paa at lave mad, kommen rent bort; hun havde „lyst og ledet" efter den baade den kvelden og siden, men den var nu kommen „for syv seil og en vind" **), saa bar

*) Berg == stime.

**) Nordlandsk ordspøg om noget, som er tabt og ikke kan findes igjen.

det desto fortære afsted med den. Da fortalte manden hende, hvorledes det var gaaet til, at steen var kommen bort, og at den nu befandt sig i hans verge. www.libtool.com.cn

Gjenfærdet i Hellfjordmarken.

Oppe i udmarken mellem gaardene Hellfjord i Gadsfel og Jørland i Bø kunde man før i tiden, naar det blev mørkt om kvælden, se en mandsperson vandre klagenende omkring. Nærme de der sig menneſter, tog han veien hen til en ſtenrøs, ſom laa ſammendynget oppe under et bjerg, og forsvandt der; han var klædt i en ſid, brunagtig fraſt og havde kaſket paa hovedet. Dette ſpøgſe, ſom vandrede om der, ſkal have været gjenfærdet efter en mand, ſom drog om i bygderne for at indſamle ſaamange penge, at han dermed kunde udløſe ſin broder, ſom var fangen i Tyrkiet. Det var mange penge, ſom ſkulde til. Som indløſningsſum var nemlig beſtemt ligeſaameget ſølv, ſom den fangne veiede. En ſtor del af den forlangte vegt havde han alt betlet ſammen, da han blev overfallden og dræbt af en niding, ſom røvede hans penge og begrov hans lig i den ovenfor omtalte ſtenrøs. Siden vandrede hans gjenfærd om

i ødemarken oppe mellem fjeldene og klagede over den stræffelige ugjerning, som der var bleven begaaet.

www.libtool.com.cn

Den høvmodige dame.

Paa Jørland i Bø skal engang have boet en rig og fornem dame, som var saa stolt og høvmodig, at hun foragtede alle fattige og mente, at hun umulig kunde komme i armød. En vakker godveirsdag var hun gaaet op paa en aas og kunde derfra se langt udover fjorden. Der saa hun sine tre skibe komme hjem fra en kjøbfærd, lade med en mængde kostbare og sjeldne varer. Hun gik da hen til Jørlandsvandet, tog en stor guldring af sin haand og kastede den ud i vandet med de ord: „Ligesaa umuligt som denne ring bringes tilbage til mig, ligesaa umulig kan jeg blive fattig.“ Men om kvelden, da mørket faldt paa, reiste der sig en overvættens stærk storm med tæt snefog, saa jord og himmel stod i et kav. Morgenens efter bragte en mand hende nogle smaa fiske, som han havde fisset i Jørlandsvandet, og da disse stares op, fandtes en ring i en af dem. Forfærdet gjenkjendte

fruen den ring, som hun havde kastet ud i vandet, og sendte straks bud til nærmeste havn for at høre, om hendes skibe var ankomne. Men sendebudet kom tilbage med den besked, at intet skib var ankommen, og at ulykker og forlis spurgtes fra alle kanter. Nogle dage senere spurgtes det, at alle hendes skibe var forliste, et paa Fleinessfagen, det andet paa Rjølbraget og det tredje paa Gaufoærøen. Hermed var der ogsaa ende paa hendes velstand, og i stor fattigdom endte hun sit liv.

Et lignende sagn haves fra Brønø. Fruen der skal have været en adelig dame, som boede paa den bekendte gaard Torget. Sin ring kastede hun i Tilrumsvandet med de samme ord som fruen paa Jørland, og ringen bragtes hende tilbage i en fiske. Og saa hun kom i stor fattigdom og endte sit liv ved at drukne i Tilrumsvandet, som hun sammen med sine døtre førte over, engang det var tilfrosset. Af bygdens almue kaldtes hun „hustru Gro*“.

*) Gro bruges ofte om en ondskabfuld og gjerrig kvinde.

Landegode.

En mand fra øen Landegode, som ligger udenfor Bodø, reiste en vinter afsted for at drive fiske i Lofoten. Da han kom ud i Vestfjorden, traf han sammen med en del baade og kom med dem til et rorvær, hvor han ikke før havde været. Mandskabet paa de fremmede baade kjendte han ikke og fik heller ikke at vide, hvor de var fra, eller hvad rorværret hed. Han drev da samfiske med dem hele vinteren, og fisket slog rigtig godt til, og ingen, som roede fiske i Lofoten, fik saa stor vinterlot som han. De ukjendte kamerater var særdeles stikkelige folk, som ikke gjorde ham andet end det, som vel var; og hans søn, som var ung og lidenvorren og saaledes ikke i noget rorlag kunde vente fuld part af fortjenesten, fik lige saa stor lot som de voksne. Dette gif saa baade den vinteren og de to næste. Manden fra Landegode kom hvert aar, naar vinterfisket var slut, hjem med en dygtig stor vinterfortjeneste, men ingen kunde skjønne, hvor han havde „faret paa sjø“; hans sambygdinger havde ikke seet ham i Lofoten, og hjemme havde han heller ikke været. Ikke heller fortalte han, hvor han havde været, for det havde hans rorskamerater paa det indstændigste forbudt ham. Men da han den tredje vinter reiste hjem fra samfisket med de underjordiske, — for det

var det slags folk, han nu i tre vintre havde havt samlag med, — traf han nær sit hjemsted nogle fiskere, som ipurgte ham, hvorledes det var gaaet med vinterfisket i Lofoten. *Ja, det vidste han ikke noget om, for der havde han ikke været.* Nu begyndte folk at skjønne, hvorledes det hang sammen, og lidt efter lidt kom det da ud, at han havde brevet fiske sammen med de underjordiske. Men den fjerde vinter traf han ikke sine forrige kamerater; heller ikke kunde han finde rorværet igjen eller de fiskepladse, hvor han de foregaaende vintre havde gjort saa god fangst.

(Meddelt af kirkesanger Næss i Tromsø.)

Trolldjættens.

Sjælden faar en se trolldjættens, og den, som skal tage den i øiensyn, maa se mere end andre folk. Trolldjættens bruger den til at suges melken af andre folks kreaturer, og den to, som trolldjættens har været isærb med, maa somofteft styrte; den sugede melk bliver til det saakaldte trolldjættensmør, som en kan finde i store klatter paa marken og undertiden paa husevægge*).

*) Se min forrige samling af „Eventyr og sagn“ under „Trolldjættensmør“.

Den bliver til paa jaadan maade: Trolbkonen tager rømme og komøg, skjærer sig saa i lillfingeren, saa denne bløder, og lader blodet dryppe ned deri; saa ælter hun dette sammen til en deig, og deraf laver hun en aflang rund figur, som hun kaster ned paa gulvet med de ord: „Nu har jeg givet dig kjød og blod, Ganden give dig nu liv og aand.“ Strafs triller trolbfatten afsted og tager fat paa sit arbejde. Den farer hen til den ko, som dens fostermoder, trolbfjærringen, viser den, og snart efter finder man koen styrtet, hvis ikke en anden trolbfone hjælper den med sine kunster. Naar trolbfjærringen skal begrave, kan det hændes, at folk faar se en graasort tul trille foran ligkisten; det er trolbfatten, som følger sin fostermoder til graven.

Rødøpresten.

En af de gamle prester i Rødø havde studeret i Wittenberg; der havde han blandt andre ting ogsaa lært Svartebogen, og ved hjælp af den kunde han baade

løse og binde den onde. Engang paalagde presten ham, at han skulde fare ud til søen Trænen, og der skulde han bryde et stort stykke af fjeldet og bære det ind over fjorden til Rødø. Naja, Gammelsjur for afsted og brak ud af Træntinden et stykke saa stort, at en endnu kan se skaret efter det. Men paa farten indover havet gik det ham rent forkjert: Først kom han i skade for ude paa fjorden at slippe ned bjerget, som naturligtvis gik tilbunds. Efter stort staafl og opstyr fik han endelig fat i det med floen sin og satte saa afsted i et saa stort finne, at han ikke sansede sig, før han tørnede mod en bjergvæg ude paa en af øerne, saa haardt, at bjerget, som han slæbte med sig, gik i knas. Det største stykke af det knuste bjerg tog han med sig, og den stenhellen skal i lang tid have ligget udenfor staburet paa Rødø prestegaard. Men gamlingen var saa harm i hu over sin ufærd, at han græd fine modige taarer.

Jomfru Maria og dyrene.

I.

Engang kom Jomfru Maria til en elv, som hun ikke kunde komme over. Nær elven gif en stor bufskap og beitede. Hun gif da bort til koen og bad den bære sig over elven.

„Nei, jeg har ikke tid“, sagde koen, „jeg trænger til at æde.“

„Ed du bare“, sagde jomfru Maria, „du skal æde og aldrig blive mæt.“

Deraf kommer det, at koen kan spise saa svært meget, og naar den bliver træt af at spise, tygger den det, som den før har spist. Saa bad hun sauen bære sig over.

„Nei jeg er saa veif, jeg orker det ikke“, sagde sauen.

„Nu vel“, sagde jomfru Maria, „du skal altid være veif, og ingen skal du være istand til at bære.“ Saa spurgte hun hesten og renen, om de havde tid til at bære hende over elven. Jo, de havde god tid begge to, de kunde spise siden. Saa sagde jomfru Maria til renen:

„Fordi du vilde bære mig over, skal du trænge til lidt mad, og leve skal du, om du bare faar lidt renmose hver dag.“

Og til hesten, som bar hende over elven, sagde hun:

„Du bar mig over og var ikke ræd for, at du ikke skulde faa mad nok. Du skal snart blive mæt, og saa sterkt skal du være, at du kan bære hvem-somhelst uden at merke synderlig til din byrde.“

II.

Engang gik jomfru Maria langs strandbredden. Ude paa den hvide sand laa en stor kveite saa nær landet, at fisken neppe gik over den. Saa standsede jomfru Maria, saa paa den vakre fisken og sagde:

„Fager fisk ligger paa sand.“ Kveiten vrængede da mund og hermede efter hende, saa at baade mund og øine stod rent forfjerte. Da sagde jomfru Maria:

„Saavidt du strækker,

Saa langt du rækker,

Begge dine øine paa et kindben skal staa.“

Og siden den tid har kveiten begge øine paa den ene side, og dens mund er meget skjæv.

III.

Taarnvalen havde engang stjålet en faks og en hvid tøilap fra jomfru Maria, og da hun beskylbte fuglen for tyveriet, sagde den, at det var noget, som den ikke vidste noget om; hun maatte have forlagt det nogensteds. Men saa sagde jomfru Maria, at

hun straks vilde have sine sager tilbage, eller saa skulde det blive andet af. Da sagde svalen:

„Gomfru Maria bestrylber mig for en skjære
Og saa for en hvid bot*),
Gid det ha' staa't i stjerten
Paa den, som tog.“

Og straks blev saksen fiddende fast i svalens hale, som fiden altid har været fløftet, og lappen under dens strube, hvor man endnu den dag idag kan se en hvid plet.

Bjørnen og ræven, som skulde flytte.

Bjørnen og ræven boede engang sammen; men saa syntes de, stuen deres var for trang, og de ledte sig derfor op en anden bopæl. Da de saa skulde flytte kjøffengreierne sine, sagde ræven til bjørnen:

„Nu kan du bære kjeblen og karret, saa skal jeg drage silhaaret**), silhaaret, silhaaret“, og det sagde han tre gange, for at det skulde høres mere end det,

*) Iap. **) siekluden.

bjørnen havde at bære, og drage det skulde han nu, for at det skulde synes at være saa tungt, at han ikke orkede at bære det. Og bjørnen, stakkor, han var godtroende og lod Mikkel raade.

Kveiten og laksen.

Engang jagde laksen til kveiten:

„Var jeg saa stærk som du, saa skulde hverken dybsagn eller engel holde mig.“

„Ja, men ser du“, sagde kveiten, „fiskeren har det fordomte laget, at naar jeg rigtig trækker i snøret, saa giver han efter og lader mig løbe, men naar jeg giver efter, saa trækker han paa, og saa bliver jeg altid den, som taber.“

Byttingen.

Engang havde troldene taget et vakkert lidet guttebarn ud af vuggen hos en kone og lagt en bytting isteden. Konen vidste ikke sin arme raad,

hvorledes hun skulde blive af med den fæle byttingen, som havde et rigtig gammelmandsfjæs, og som aad og drak værre end en sulten varg, men kunde aldrig blive mæt. Saa fik hun det raad af grandfonden sin, at hun skulde forsøge paa at faa ham til at snakke, og hvis han gjorde det, skulde hun banke ham med syv nye sopelimer, til der ikke var kvisten igjen af limerne. Ja, ja gif hun hjem og satte sig til at væve i en vævestol hvori der ikke var noget garn. En lang stund laa byttingen og saa paa det, men saa kunde han ikke bry sig længere, men reiste sig op i vuggen og spurgte, hvad hun mor bestilte der.

„Na, jeg væver skjørtetøi af ingenting“, sagde fonen.

„Ja nu har jeg levet i syv vedfald*), men endnu har jeg aldrig seet nogen væve tøi af ingenting“, sagde byttingen. Og saa sprang fonen op og begyndte at bænge ham med sopelimerne, ja kvistene fæg omkring. Da hun paa det vis havde slidt op de to limer og holdt paa med den tredie, og byttingen skreg, ja det hjemede i bergene der omkring, kom troldene farende og kastede hendes gut ind til hende og sagde: „Se, der har du styggegutten din, lad os faa stakkarsskallen vores igjen.“ Og det var ikke fonen som at gjøre, skal jeg tro.

*) Den tid, som hengaar, fra træet spirer, til det bryr ud af ælde.

Spillemændene i møllen.

Der var engang to gutter, som havde lyst til at blive spillemænd. De havde hørt fortælle, at naar en vilde lære den kunst tilgavns, maatte han jule-natten enten sidde paa en korsvei eller sove i en mølle med en faarebov i hver haand. En julekveld har det da ivei, og faarebovene glemte de naturligvis ikke hjemme. En tredie, som havde faaet nys om det, de havde for, begav sig iforveien hen til møllen for at se, hvor det vilde gaa, og gjemte sig i kornstreppe over kvernen. Da begge gutterne kom ind i møllen, satte de sig paa hver sin krat og begyndte saa at spille og brugte den ene faarebov som fiolin og den anden som bue. Da de havde holdt paa med det en stund, sovnede den ene ind; men den anden, som blev træt af at gnide med faareboverne, begyndte at skjære store stykker af dem og spise disse op; da han en stund havde gjort sig tilgode med spegeboven, sovnede han ogsaa. Manden i streppen blev da ogsaa søvnig, men stred imod en lang stund. Men ret som det var, blev han slængt ud af streppen og ud af kvernhuset ned i mølledammen, hvor fossen tog ham med sig og kastede ham ned imod kvernfallen, hvor han blev hængende fast. Han kravlede da op af elven og ind i møllen igjen.

og satte sig atter op i skreppen. Men snart efter maatte han gjøre samme fart om igjen; men han gav sig ikke med det. Atter kom han sig op af elven, og atter maatte han for tredie gangen finde sig i at blive kastet ud i elven og hænge fast i kvernfallen. „Alle gode ting er tre“, tænkte gutten, „og da jeg nu tre gange er bleven kastet ud, faar jeg vel resten af natten sidde i fred, hvis jeg ikke er til altfor stor ulempe for andre, som har noget at gjøre i møllen.“ Med nød og neppe slæbte han sig da ind og saa forslaaet var han, at hvert et ben verkede, som om det var knust. Da det saa led ud paa natten, kom der en ind, som gik bort til de sovende spillemænd. Først tog han da fat i hænderne paa ham, som ikke havde fortæret noget af sine kjødbover og skar ham over knoerne og sagde:

„Ven med kjød paa,

du skal lære baade at note*) og at slaa**).

Men til den anden sagde han:

„Ven uden kjød paa,

du skal lære at note, men ikke at slaa.“

Da de vaagnebe om morgenen, var faareboverne blevene til de vakreste fioliner, en kunde ønske sig.

*) note, o: digte toner, komponere.

**) slaa, o: stryge med buen.

Han, som var saa flog at lade være at spise af boverne, blev dygtig baade til at digte toner og til at spille dem; den anden blev en flink tonedigter, men spillemand blev han aldrig.

Floholmerne.

En mil tilhavs ud for Lindstinden i Vesterdaalen ligger nogle udstjær, som kaldes Floholmerne. Der skal efter sagnet bo en underjordisk skipper. Engang saa nogle mænd, som sad og fiskebde ude ved stjerene, at to jægter kom seilende ind fra havet; den ene stevnebde mod Floholmerne, den anden ind imod Tergen, og den tredje mod Gjeldsandgen. Det var senhøstes, og alle bygden's jægter var forlængst komne hjem fra Bergensstevnen. Den ene spurgte den anden, hvad det vel kunde være for fartøier, som kom did til bygden paa den tid af aaret, og hvem det var, som havde gjort saa sen en stevne. Saa traf det op med en jnekave, som varebde bare en liden stund; men da den traf bort, var ingen jægt nogensteds at se, og nu stjønte fiskerne, at det var de underjordiske sine

jægter, som kom hjem fra bergen. En anden gang laa en fisterbaad ude ved Floholmerne, da det røg op med en søndenvindsstorm, saa at havet var hvidt af sjørøg, hvor man saa hen. At ro ind mod land i en saadan rygende storm, var ikke at tænke paa, og fisterne maatte da, saa godt de kunde, andøve*) stormen af i læ af den største Floholmen. Det blev kvælb, og det blev nat, men stormen løiede ikke af, og saa mørkt var det, at en ikke kunde „se næven foran tænderne.“ Tilfids blev fisterne saa trætte og udmaase, at de neppe kunde holde aarerne i hænderne, og de sagde da til hverandre: „Gid vi nu havde en god dram at styrke os paa, den skulde gjøre godt, for dette her er ikke til at holde ud.“ Neppe var ordene ude af munden, før en dygtig brændevinsdunk blev kastet ud af Floholmberget og faldt ned tæt ved baaden, saa det klaskede i sjøen. Fisterne var ikke sene med at saa fat paa dunken, skal jeg tro, og saa godt brændevin, som der var paa den, havde de sjelden smagt. Ud paa morgenen spafne**) stormen af, og de kom sig da ind under land. Men alle var de enige om, at saa god en dram, som den, de fik hos den underjordiske skipper i Floholmerne, fik de ikke

*) andøve, d: holde op mod vinden

**) spafne, d: stilles af.

engang i Bergen, og at dersom ikke den havde været, havde de neppe holdt den natten ud.

www.libtool.com.cn

Gjengangeren.

Det er paa flere steder stift at lægge staa og en gudelig bog hos den døde, som ligger paa ligstraa, for at han ikke skal gaa igjen, og at vende hans hoved mod døren. Engang var der en pige, som hed Karen, hvis fæstemand var død. Hun sørgede over ham sent og tidlig og ønskede, at han dog maatte komme og hente hende til sig; hun vilde saa gjerne følge med ham i graven. Sent en kveld, efterat husets folks var gaaede tilsengs, sad hun alene i sit kammer og græd og gjentog sit ønske. Saa bankede det paa døren, og ind kom hendes døde fæstemand og spurgte, om hun nu vilde følge ham. Ja, det vilde hun, for det havde hun længe ønsket. Hun fulgte ham da ud og saa en sort heft staa opslået udenfor døren. Paa den satte de sig op begge to og red afsted. Paa veien sagde han til hende:

„Jeg rider sagte, og maanen skinner saa silde,

Karenmor, er du ræd?" „Nei", svarede pigen, og mere blev der ikke talt. Da de havde redet en stund, kom de ind paa kirkegaarden, og der steg fæstemanden af og bandt sin hest ved et gravkors, og saa begyndte han at kaste op graven sin. Da blev pigen ræd, sprang ned af hesten og løb ind i lighuset, som stod paa kirkegaarden, og stød flaaen godt for døren. Inde i lighuset stod et ubegravet lig. Da hun havde sidde en stund, kom fæstemanden og bad hende lufte op. Men det gjorde hun ikke, for nu havde hun mistet lusten at dø. Han raabte da til den døde i lighuset: „Du bror, som inde er, luf op", men fik til svar:

„Manei, jeg kan ikke staa op, for de har vendt hovedet mit til døren."

Saa maatte pigen sidde i lighuset, til det blev morgen; men siden sørgebe hun ikke paa en saa ufornuftig vis over sin afdøde fæstemand.

Balborgstenen.

Det var en kold novembernat 1788. Beboerne af Øisnes prestegaard laa alt trygt i sønnens arme

uden at ane nærheden af den forfærdelige gæst, som netop var i begreb med at begynde sit ødelæggelses-
 verk. Presten, Erik Leganger, havde nylig slukket
 lyset i sit studerekammer og begivet sig til sove-
 værelset, hvor hans hustru og niaarige batter sov saa
 trygt. I borgstuen havde budeien, Balborg, fiddet
 oppe en stund om aftenen, efterat hun havde stellet
 med kreaturerne og udført det almindelige udarbejde,
 som paalaa budeien. Men fra borgstuens vindu
 kunde hun se, at lyset, som hun havde havt tændt
 i fjøset, mens hun stillede med kreaturerne, og som
 hun havde glemt at slukke, da hun var færdig med
 arbeidet, endnu stod og brændte der og kastede et
 mat skin ud igjennem det lille fjøsvindu. Men oven
 og letfærdig, som hun var, brød hun sig ikke om at
 tænke paa, at den lille lysflamme let kunde forvandles
 til et alt fortærende baal; hun gik tilfjængs og besvæ-
 rede sig ikke videre med at tænke over en saadan
 mulighed og gad ikke paatage sig den lille umage at
 gaa til fjøset for at slukke det brændende lys, som
 stod fæstet i en sprække i træverket. Men snart naaede
 illden det tørre træ, som straks antændtes, og kort
 efter stod fjøshygningen i lys lue. De andre byg-
 ninger, som laa nærvæd, blev ogsaa angrebne af illden,
 og i et nu var alle prestegaardshusene indhyllede i
 røg og knitrende flammer. Bygningerne stod i en

flynge og var opførte saalebes, at man kunde gaa under tag fra det ene hus til det andet. Prestefamilien frelst sig med nød og neppe ud af sin brændende bolig uden at kunne redde det ringeste. Kreaturer med bohøve og løssøre gif alt tabt. Presten med hustru og barn maatte flygte hen til vedsturet, det eneste rum, som ilden levne, og tilbragte der kun halv paaflædt den kolde novembernat, indtil der om morgenen kunde skaffes hjælp fra nabogaarden, Handelsstedet Bredstrand. Presten led et stort tab ved den ulukkelige ildebrand; og da han straks maatte begynde at lade bygge for at faa tag over hovedet for sig og sine, faldt dette meget kostbart og besværligt paa den aarstid paa grund af bygningsmaterielernes kostbarhed og mangelen paa arbejdsfolk. Senere blev han forflyttet til Rødø prestegjæld paa Gelgeland og kom her i bedre faar. Hans eneste datter blev gift med proprietær og frigsraad H. Coldevin paa Dønnes; i hendes hus tilbragte han sine sidste leveaar og døde i en høi alder.

Tjenestepigen, som ved ligegyldighed og uagtsomhed havde forvoldt ildebranden, slap vel for gabelstøksstraffen, som ifølge Kristian V norske lov rammede enhver, som ved uforigtighed forvoldte ildsvaade; men hun blev straffet paa en meget haardere maade, idet hun blev foragtet af sine sambygdinge,

en straf, som ofte rammer den letfindige, som ved ligegyldighed og tankeløshed er aarsag til ulykker. Værst blev det, da hun senere henfaldt til løssagtighed og betleri; med sit uægte barn drog hun da om fra gaard til gaard, foragtet og ofte bortjaget uden at erholde den ringeste almisje. En kold vinteraften kom hun da med sit uægte barn, som hun bar indsvøbt i nogle usle filler til gaarden Sommerøen. Her bad hun om husly natten over. Men manden paa gaarden, en forhenværende handelsmand, bad hende straks forsvie sig bort, hos ham var ikke noget hjem for saadant paf. Man har senere der i bygden dømt strengt om denne mands adfærd og anseet det med rette som en stor ubarmhertighed, at han kunde nægte en stakkels hjælpeløs kvinde med et spædt barn husly en kold vinteraften, da det truede med storm og snefog, selv om denne kvinde hørte til samfundets daarligste lag. Da hun gik bort fra gaarden, skal hun have fremsført det forfærdelige ønske: „Gid den røde hane maatte gale over gaarden, før aaret er omme.“ Senere ud paa kvelden røg det op med et rasende uveir med snefog og rof, saa ingen kunde vove sig udenfor sin dør. Fra Sommerøen til nabogaarden Opmyre gaar stien over lyngrabber og myrer, som strækker sig ned til den stenebe strand. Genover denne øde, snebelagte strækning ilede da den

bortjagede staffel og havde endelig naaet hen til nogle høie klippestykker, som siden kaldes Balborgstenene; bag disse havde hun da forkommen af kulde og træthed, sat sig ned, men var her bleven saa medtagen af den døsigge træthed, som paafommer den, der længe færdes ude i kulde og uveir, at hun ikke havde kunnet slæbe sig længere. Den paafølgende dag fandt man hende fiddende ihjelfroszen ved stenen, næsten uden klæder paa; thi sine usle filler havde hun for størstedelen taget af sig og villet dem omkring barnet for at frelse det fra den sikre død, som ventede det; men ogsaa barnets liv var udslukket; thi i en saadan vinternat maa alt liv, som er ubeskyttet mod de oprørte elementers raseri, gaa tilgrunde og dø.

Næsten et aar var gaaet siden hin sørgelige hændelse; det er atter en kold vinternat; da ser man fra nabogaardene, at husene i Sommerøen gaar op i flammer. Den førømtalte eier af gaarden maatte med hustru og barn springe ud af vinduet i det brændende hus, hvor han havde sit soverum i anden etage; endel udfastede sengklæder afbødede faldet og reddede dem fra at sprælle sig. Hvorledes ilden var opkommen, blev aldrig oplyst. Barnepigen havde nylig, før ilden udbrød, bragt det mindste barn op til forældrene, men havde ikke merket noget til den farlige gæst, som snart skulde herje den hele gaard. Gieren flygtede

med hustru og børn bort i udmarken, og folk, som sendtes ud for at lede efter dem, fandt de ulykkelige, halvdøde af kulde og sår. Hos en af bygdens bønder fik han da leiet en liden stue, som han boede i vinteren over; senere forlod han bygden som en fuldstændig ruineret mand.

„Saaledes gaar der en ubarmhjertig dom over dem, som ikke gjør barmhjertighed“, sagde den gamle bonde, som fortalte mig ovenstaaende fortælling.

En nordlandsk stormdag.

Uveirsdagen den 5te marts 1802 vil længe mindes i Øksnes i Westeraalen. Om denne ulykkesdag, paa hvilken saamangen en fisker fandt sin grav i det kolde hav, vil vi lade den gamle fisker, Paul Tobiasen, der selv var med, fortælle os følgende:

„Paa den tid, fra hvilken min fortælling er dateret, var hr. Lund prest i vor bygd. Han forstod sig paa noget af hvert, som man pleier at sige, og foruden stor kyndighed og duellighed i sit fag, besad han ogsaa god indsigt i astronomi, og om natur-

videnskabelige emner førte han brevveksling med den kjøbenhavnste professor Bugge, som agtede ham høit. Ved undersøgelser, som anstilledes med et slags barometer, blev han ~~morgenen~~ den 5te marts var, at en pludselig veirforandring, sandsynligvis i forbindelse med storm, vilde indtræffe og sendte derfor det bud til nabogaardene, hvor flere fiskerfolk var samlede for at drive torstefiskeri, at ingen maatte tage ud paa sjøen den dag. Men budet kom desværre forsent; thi samtlige baade var allerede afreiste ved dets ankomst. Sjøen var aldeles rolig, og en svag bris fra sydøst fyldte vore seil; men snart efter at vi var komne ud til vore fiskerpladse og havde begyndt at trække vore garn, hørtes et dumpt brag som af en fjern torden, og efter nogle minuters forløb røg det op med en orkanagtig storm, ledsaget af et saa tæt snedrev, at vi neppe kunde se hverandre i baaden. Hvad var her nu at gjøre? Enten maatte vi blive liggende stille paa stedet og maaske næste øieblik blive begravet af de rasende bølger, der himmelhøie optaarne sig omkring os, eller straks saa masten og seilet op og holde undaf veiret, saalænge det vilde bære eller briste. Vi valgte det sidste vilkaar; thi i farens øieblik gaar det ikke an at overgive sig straks, men kjæmpes maa der, indtil al kamp er umulig. Stormen rasede fremdeles, og snefoget blev alt tættere og tættere, saa der næsten ikke var mere at se

end om mørke natten. Vi kunde kun have en liden lap af seilet oppe, og øsefarret maatte hvert øieblik bruges. Men den almægtige styrede det saa, at vi ikke traf noget falb*); thi da vilde vor undergang have været vis. Efter at vi havde seilet saaledes en stund, raabte halsfarlen: „Land forud!“ Men det var just ikke nogen havn, vi styrede ind i, men en klippefuld strandbred, mod hvilken brændingerne brødes med rasende vildhed, laa foran os. Vi indsaa straks, at det var umuligt at tage seilet ned og lægge bi for vinden. Den eneste maade, hvorpaa vi maaske kunde reddes, var at løbe baaden med fuld fart paa land, hvilket vi ogsaa gjorde, og efter nogle øiebliffes forløb stod vi frelst paa strandbredden, medens vor båd knustes i tusinde splinter af den samme bjerghøie bølge, som paa sin brede ryg havde baaret os op paa land. Imidlertid var vi fra stranden vidne til en sørgeligere begivenhed end den, vi selv havde oplevet. En anden fembøring kom just seilende efter os; den var bemandet med 7 sjøvante mænd, som alle var vore gode, gamle kjendinger, hvem vi ofte havde været sammen med baade paa fjø og paa land. Men uforfigtige nok til ikke at følge vort eksempel og løbe baaden paa land, tog de seilet ned i haab om at ro forbi bergodden, som foran dem stak ud i havet. Vi saa da tre aarer stiftes ud til læ, men idetsamme fulgte en stor

*) blindt stjer.

braadsjø baaden, som straks hvælvedes og fort efter laa knust oppe i fjæren, medens dens mandskab opslugtes af den stummende grav, over hvilken orkanen sang sin hule grabsang.

Nu maatte vi tænke paa at komme bort fra denne ødelæggelsens skueplads; vi var strandede paa ydersiden af Børøen paa et sted, som kaldtes Molla*). Vi travlede os da igjennem den dybe sne, trods vore tunge, gennemvaade sjøflæder, hen til en gaard paa øens anden side og blev der pleiede paa det bedste. Om aftenen, da veiret lagde sig, og sjøen stillede sig noget, kunde man se baadhvælve, hvortil lig var fastbundne, vragestumper og andre minder om ulykken drive om paa havet. Man kan bedst danne sig et begreb om ulykkens størrelse, naar man hører, at der paa denne ene dag blev 20 enker i det dengang tyndt befolkede Øsnes. Men det var ikke blot folk, som hørte hjemme der i bygden, som omkom den dag; en hel del fister fra andre bygder havde da som nu indfundet sig for at drive vinterfiske i Øsnes, og en stor del af dem satte livet til. Nu er lang tid hengaaet siden hin ulykkesdag, men aldrig kan jeg glemme den, og endnu bliver jeg saa underlig stemt, naar jeg mindes alle de grædende mødre, hvis unge kjæffe sønner aldrig vendte tilbage, og de mange ungdommer, hvis hjertensven fandt sin grav i det kolde Nord-

*) mol: stenig strandbred.

hav. Alderdommen har nu gjort det umuligt for mig at være med under de store fisterier, men min lyst til sjøen forlod mig ingenlunde efter hin ulhyffelige stormdag; thi jeg har stedsse husket paa, at de mægtige elementer styres af en almægtig haand, og at de ingen skade kan tilføie os, uden den alvise saa vil. Med det lunefulde havs farer er jeg bleven fortrolig, og nu paa mit livs aften erindrer jeg mig mit liv paa havet som en alvorsfuld leg, hvor der ofte spurgtes efter mod og behændighed, udholdenhed og uforsagthed."

Her sluttede den gamle fister sin fortælling om hin ulhyffesdag, som endnu er i levende minde blandt almuen i hans hjembygd.

Øksnes kirke.

Da den første kirke skulde bygges i Øksnes prestegjæld, blev det bestemt, at den skulde opføres paa gaarden Smines. Alt bygningstømmer til kirken blev ført did, og man havde begyndt at tilhugge tømmerstokkerne og at grave til grundmurene. Men en morgen fandt man alle bygningsmaterialerne paa Øksnes, som ligger paa den anden side af sundet, ligeoverfor Smines;

hylstofferne var sammenføjede i enderne paa den tomt, kirken senere blev bygget. En høi springflod havde om natten bragt tømmeret paa flod, og strøm og vind havde ført det over sundet. Man syntes da, at dette var et tydeligt fingerpeg fra høiere magter om, at kirken skulde opføres paa Øisnes, og der har da ogsaa siden været kirkested i flere hundrede aar.*)

Utboren**) paa Staalvold.

Før et par hundrede aar siden holdt et spøgelse et forfærdeligt spektakel paa gaarden Staalvold i Vedingen,

*) Et lignende sagn høves om Sortlands kirke, som skulde opføres paa Kjerringnesøen; men bygningstømmeret drev til Sortland, og derfor blev kirken bygget der. Naar disse kirker er opførte, vides ikke; begge omtales i et testamente, oprettet den 18de februar 1381 af Ogmund Olafssøn, kanik eller korbroyer i Trondhjem og prest til Gadsel i Vester-aalen. Ved nævnte testamente skænker den gode prestemand en mængde gaver til forskjellige personer, klostre og kirker; deriblandt til Gadsels kirke sit skib samt 40 alen varelløbe, til Sortlands kirke 40 alen og en del til Øisnes (Øisnes) kirke. (Dipl. Norv. II. Nr. 468.)

**) Børn, som fødtes i dødsmaal og ombragtes, blev efter en almindelig overtro til et slags gjengangere, som kaldtes utborer.

anneks til Stegen. Det havde sit tilhold under en haand-
 tvern, hvor det larmede og skreg, saa at folk ikke havde
 ro hverken nat eller dag. Prest og amtmænd blev hen-
 tede for at mane spøgelseset bort, men det hjalp ikke; det
 vedblev at straa og raabe: „Nillemor“, og fortalte, at
 Nille, en kvinde, der paa gaarden, havde dræbt sit barn
 og begravet det i en ur og siden kastet dets ben i sjøen.
 Folk, som reiste hjem fra Lofotfisket, kom i mængdevis
 ind ind til Skaalbøld for at høre spøgelseset og holdt
 ikke op med sin færd før presterne maatte true sine
 sognebørn med banskættelse, hvis de fortsatte med det
 slags reiser. Spøgelseset vedblev med sit uvæsen, indtil
 Nille var bleven dømt for barnemord og henrettet.

Petter Dass fortæller vidløftig herom i sin „Nord-
 lands trompet“ under „Saltens lehns beskrivelse:“

„Jeg kan vel erindre for nogen en tid,
 Det rygte udspredest til Helgeland hid
 At næst ved den Løstestads fjerring

En djævel opdag'bes, som talede rumt
 Adskillige handler uhørligt og grumt
 Alt om en ublevede fjerring.

Da samme slags djævel fik munden paa gang,
 Var mange, som skjatted ei, veien var lang,
 Forlystet sig did til at drage.

At høre paa Jandens prædiken og tant,
Da dog den forbandet, bebragelig fant
Bed folk vel om næsen at tage.

Der blev da fortællede fortærdelig ting
Alt Landet opfyldtes med sladder omkring,
Hvorom jeg ei pennen vil røre;

Hvad skal man vurdere Beelzebubs snaf
Hvorvidt den vanvittige pøbel og paf
Bil laane til saadant sit øre.

Den talende aand fik tilhørere nok,
Da folket fra Bogen og Stroben i flod
Frka fisteri reiste tilbage.

Dem syntes, de vilde fornye sin mynt,
At høre hvor sproget faldt tykt eller tyndt
Og smage den fremmede luge;

De komme til hus og fortalte os det
Formenende, alting var herlig og net
Slig fremmed en prest til at høre.

Nen de fik en anden forklaring derpaa,
Da presten paa prædikestol kom at staa,
Man kasted dem andet for øre;

Vi lod dem alvorlig med trudsæl forstaa,
Hvis nogen herefter arbejdede paa
Sin fødder bidhen til at røre

Han skulde flatteres ret lige ved den,
Som kaster Vorherre af tankerne hen
Og har med afguder at gjøre.

Hvad sker her? det drogged en maaned à tre
 Der Fanden fik ingen tilhører at se,
 Han skjæmtes at prædike mere.

Man hørte, det rygte med tiden forsvandt;
 Thi Fanden derefter ei liglighed fandt;
 Saa skal man den abe fikere.

Om denne sag findes en skrivelse til dr. Christopher Schletter*) fra J. A. Møinichen**), dat. „Baadøe prestegaard den 8de december 1687“, saalydende:

En sær casus haffuer sig tildraget i Stegens prestegjæld udi Lenæs kirke-fjerding paa en gaard strax ved kirken ved navn Scholwold, forleden vinter har der spøgt paa gaarden med slag og banken paa væggene, hr. Arne***) lod sig finde paa steden, hørte det ogsaa, som andre for hannem haffde berettet, formanede folket til gudsfrygt, och at de intet skulle frygte for Satans spøgerie, men med bøn og sang staa hannem imod. Paa vaaren bleff det stille igjen, och hørde man intet dertil sommeren offver; nu i høst haffver det begyndt igjen, och talt med ljudelig røst, og spæet som et barn, och lader røsten sig høre ude i forstuen under en haand-

*) Biskop i Thronhjems stift fra 1678—1688.

**) Jens Mortensen á Møinichen, sogneprest til Bodø og proovst i Salten fra 1676, senere prest til Rylirken i Bergen.

***) Arne Hartvigsen var først personel kapellan, siden sogneprest til Stegen fra 1676—1744, da han bød omtrent 90 aar gammel.

qværn, som thøserne staaer og maler paa. Och hafver først klaget och klyncket, siden raabt Millemoer, hvorpaa samme malus genius*) efter tilspørgsel hvo hand vaar, och hvad det baar for en Millemor hand raabte paa, har svaret sig at være en fordømt aand, auslet af Millemor och Madz Titing, och af moderen ombragt, och henlagt under en berghelle. Et qvindfold der paa gaarden Mille, som havde auslet et barn med bemeldte Madz Titing, herom tilstalt, vilde icke vide af flere fostre end det hun haffde bragt for lufet, och haffde staaet strifte for, spørgeset tvertimod stod fast paa sit; Hr. Arne confererede med mig og gaf jeg hannem min betenkende at han først privatim skulde handle med hende efterdi Madz Titing var død, och hvis hun icke ville lade sig offertale til omvendelse, man da kunde føre hende til den sted som fosteret skulde været henlagt; och giffve flittig acht paa alle hendes geberder, Hr. Arne holdt hende sin salighed for, hun endda obstinat nechtede alting, Malus genius svarede, min moder snoede mig om i vaar, och da reff jeg det ene øye ud paa hende. Hun derimod: det er vist, jeg sich meen paa mit eene øye, men det hendes saamange andre, thi som mig berettes, har en perle sat sig paa det ene øye, at hun derpaa har mistet sit sjun. Hr. Arne stundede med hende til steden at ville lede efter fosteret, der rørte sam-

*) ondde aand.

vittigheden hende, saa hun rundt ud besjende, at det gjorde ingen gode at gaa did, thi hun haaffde taget benene fra steden igjen forleden vaar, och kast dem i hafvet, och samme tid haaffde hun faaet det meen paa sit øye, fosteret haaffde hun aaflet med Madz Titing for 14 aar siden och qvalt det med sit haarbaand, och da waar hun icke 13 aar gammel. Qvindfolchet er af den verdslige øffrigheid taget fast, kendt dom offver at miste lifvet; dommen confirmerit af laagmanden, executionen beordret af amtmanden, Sathan derimod ad fallendum artificiosus*) holder sig immer fort der paa steden, och haaffver holdt en lang samtale med amtmanden, lader som han ynder hende, at hun skall nu døe. Gand forbjuder att mand ikke maa see efter ham, men lader røsten høres for alle som ere tilstede, siger endnu flere saadanne fostere deromkring at være henlagte begjerende brendeviin af amptmanden, och mad af folchene i huset thruer att infestere**) huusfolchet om de icke vil giffve hannem, kaster med steen och leer af schorstenen, och gjør megen ustyr. Men ellers kommer mig en tancke ind: Hvo veed om mennisket har gjort dend gjerning, eller Sathan har indbildet hende det pr. phantasiam, som han indbildte for nogle aar siden nogle qvinder i Fjndmarken, at de haaffde omkommet Jffer Christensenz schib af Bergen, hvorpaa

*) for at bebrage med list.

**) stæde.

de paa deres egen betjendelse bleffve brendte, och schibet kom vell beholden och uskadt til Bergen. Dette haffver laugmanden foreholdt hende, men hun staaer fast ved sin betjendelse. *Derneft tænker jeg skulle* mand gjøre Ganden ære, och paa hans aabenbarelse henrette en menniske att hand kunde føle sig i hendes blod? Hand som selff har forført hende, selff forholdet hende, og selff ville forstræcke hende maaste til at tage lifvet af sig selv, och som han nu venter ikke sjælen, tørster efter blodet. Jeg har talt med ambtmanden, som først for 2 dage siden kom hjem, i den mening, at mand vel før mennisket blev henrettet, burde angiffe sagen for hans kongl. mai. och consistorio, och derpaa vente decisionem tam theologicam quam juridicam*). Jeg faar ellers i tanke om et qvindfold, hvilken naar hun drager. dend ene qværn, som staar baag stuedøren i forstuen, da høres røsten, men naar hun visses hen til den anden qværn, som staar i indgangen til forstuen hvor mand fand see hende igjennem stuedørsglutton, thi saa vil Ganden altid at døren skal staa paa glut, och en anden vises hen at male paa den qværn som staar i vraaen bag dørræn, høres ingen røst. Ambtmanden i sin samtale med spørgset, haffver befalet hannem, att hand skulde gjøre sig det grummeeste hand kunde, hvorpaa hand hørte strax et liud som en hvinende hvissel, brølende øge og murrende

*) saavel theologisk som juridisk kjendelse.

bjørn, med spørgsmaal om, hand nu icke bleff bange, hvorpaa amtmanden svarede nej: hand skulde endnu gjøre sig grummere, derpaa blev givne gjensvar, nu fand jeg icke meer, ~~amtmanden~~ ~~og~~ ~~spurde~~ hvor længe han vilde bliffve der. R. (røsten). Saalænge amtmanden er her, amtmanden svarede: Du skall haffve tack att du vill varte mig op. R. Jeg vil følge med amtmanden till søen etc. Den relation*) gjør jeg efter vellebde hr. amptmands og hr. Arnes mundtlige beretning, forventende herud inden venerandi dni-patris**) betænkning, med ønske att Gud vill selff tvinge Sathan under os, och legge hannem under sine Christnes fødder.

Siden dette breffs dato, er prouffsten anderledes berettet om bemeldte qvindfolcks alder, att hun paa de tider vaar langt offver 13 aar gammel, saasom det findes at hun paa tider hun bleff rettet vaar imellem 30 och 40 aar.

Bedkommende embedsmænd modtog efter kvindens henrettelse saadant paalæg fra kongen:

„Helsen med Gud!

Efter som hans kongl. mayt. haffver fornummet, at den kvindes persohn som ubi Nordlandene af et spørgelse skall være angiffven at have myrdt sit barn, derefter er bleffven paagreben uden videre beviislighed eller

*) melding.

**) ærværdige faders.

oplysning i sagen, alle viste efter egen bekjendelse, at hun bem. u—gjerning havde begaaet, dømt fra lifvet, och endelig henrettet; da er allerhøystbem. hans kongl. mayt. allernaadigste villie och befaling, att de samptlige hans kongl. mayt. om samme sags rette bestaaffenhed en udførlig relation allerunderdanigst skulle gjøre, och hr. laugmand med sorenskriffveren desforuden forklare, hvad fundament de til denne affagte domb haffver hafft. Befaler denne imidlertid udj. guddommelig beschjermelse."

Rjøbenhafu den 7de april aar 1688*).

Gutten hos huldrefolket.

En gut skulde engang gaa i besøg til en nabogaard, men bedst som han gif, blev det rent mørkt omkring ham, saa han ikke kunde se, hvor han var. Da det om lidt tog til at lysne, saa han, at han var kommen til en vildfremmed gaard, hvor der var gilde huse og

*) Disse to skrivelser har tidligere været trykte i Keilhaus „Reise i Øst- og Vestfinmarken“.

mange folk, som gik frem og tilbage ude paa tunet. Nede paa havnen laa tre velslibde fartøier, som var rigtig staute at se til. Saa kom manden paa gaarden og gav sig i snat med gutten og bad ham ind i stuen; der kom mandens datter og bød gutten velkommen. Hun saa svært godt ud og var som alle folk der paa gaarden blaaklædt. Da de havde snakket sammen en stund, slap det ud, at manden paa gaarden vilde have gutten til svigersøn. Men det havde gutten ingen lyst til, for han var for ung til at tænke paa at gifte sig, sagde han. Saa blev da mange borde baarne ind, og der blev sat frem allsags godmad, rigtig gæstebudskost. Flere og flere gæster kom ind, og da det snart efter var tilbords, maatte ogsaa gutten være med, skjønt han nu just ikke havde stor madlyst; og hvormeget de underjordiske baade bad og loffede ham til at tage for sig af retterne, saa vilde han dog hverken spise eller drikke, og dette lyste de nu slet ikke.

Da saa maaltidet var endt, begyndte manden igjen at tale om giftermaalet og lovede gutten baade gaarden og fartøierne og hele herligheden, hvis han vilde blive hans maag. Men gutten blev ved sit; han havde ingen lyst at gifte sig og vilde bare slippe ud igjen.

Sa langt om længe fik han da lov til det; for de underjordiske skjønte, at de saa ikke fik beholde ham med det gode alligevel. Men da de saa luffede berget op,

hoppede gutten med begge fødderne paa engang ud over dørstokken, for han havde hørt, at naar en skulde ud fra huldrefolket, skulde han gaa ud paa den maade. Da raabte huldren efter ham: „Bidske du det og! Havde du ikke gjort det hoppet, skulde du ikke have kommet vel herfra, men nu har vi ingen magt over dig.“*)

Marmælen som fik kysten.

En mand ude paa Værø i Lofoten var bleven dømt til døden for en forbrydelse. Men da der ude paa den ensomme ø ikke var nogen leilighed til at slippe bort, var han ikke bleven fængslet; desuden hændte dette i den gode gamle tid, da ildgjerningsmænd ofte baade i aar og dag gik løs og fri omkring blandt stiftelige folk. En dag kom lehnsmanden paa øen til manden og bad ham være med sig ud paa fisteri. Manden sagde, det var det samme, hvad han tog sig for; han havde nu ikke noget godt ivente, enten han roede ud eller blev paa landet. Saa bar det affted, og seksten

*) Meddelt af kirkesanger D. Nilsen, Hammersø.

baade var de ilag. Godt veir var det, og godveiret saa ud til at skulle vedvare. Ude paa fiskeflakken bed fisken rigtig godt, og den ene store langen og fveiten blev truffet op efter den anden. Manden traf da op en Marmæl, men ingen anden end han selv saa den. Han tog da sin nye koste af sig, tullede den om marmælen og kastede den saa ud i sjøen. Kameraterne spurgte, om han var bleven gal, siden han kastede sin koste ud; det kunde han da sagtens have ladet være; for kosten gjorde ingen fortræd. Han sagde da, at han nu snart ikke trængte til nogen koste, og at han kunde gjøre med den, som han vilde. En Stund efter saa han marmælen komme op og raabe:

„Hør du mig, mand, som kosten gav. Tag af!“*)

Han sagde da til kameraterne, at nu var det bedst, de roede i land. Men lehnsmanden, som var høvedsmand, spurgte, om han var rigtig i toppen; de skulde dog vel ikke ro iland nu, da fisken bed saa godt, og veiret var saa vakkert og stille, at en fjer ikke rørte sig paa sjøen. Om en stund kom atter marmælen op og raabte:

„Hør du mig, mand, som kosten gav, tag af, tag af!“

„Nei, nu skulde de bare ro iland“, sagde manden til kameraterne; men de vilde nu ikke høre paa det øre; for

*) tag af o: ro iland.

de havde hverken seet eller hørt det, som marmælen raabte. For tredie gangen kom da marmælen op og raabte med ynkelig røst:

„Hør du mig mand, som loften gav, tag af, tag af, tag af!“

„Hvis vi vil komme levende i land“, sagde manden, „saa skal vi nu ikke dryge længere her“, og straks traf han op sit snøre og begyndte at ro af alle livsens træfter. Det øvrige baadsmandskab lo til ham og sagde, at nu maatte vist den sidste smule af hans forstand være faret heden, siden han bar sig saaledes ad, og saa nødig de vilde, fik de dog vel føie ham, da han jo ellers kunde finde paa at gjøre noget af hvert. De andre femten baade blev rolig liggende paa fiskeklafferne og brød sig ikke om at følge dem, som roede i land saa tidlig paa dagen, naar fisken bed saa godt. Men snart røg det op med et forfærdeligt uveir, og kun med nød og neppe kom lehnsmandsbaaden iland; de andre baade hverken hørte eller spurgte man senere noget til; for stormen var saa sterk, at ingen, som var længere borte fra land, kunde bjerge sig. Lehnsmanden gif da i forbøn hos kongen for den dødsdømte og fik ham benaadet til tak for, at han havde frelst ham fra at omkomme.

En audiens hos kongen.

I kong Fredrik den fjerdes dage reiste to bønder fra Gadsel i Vesterdaalen ned til kongen i Kjøbenhavn for at faa afslaffet den uskf, at linefiskerne i Lofoten satte sine liner ud paa de fiskelækker, som haandsnørefiskerne søgte hen til. Da de kom ned til kongens Kjøbenhavn, var de efter datidens mode klædt i koster med sølvknapper i, knæbukser og sølvspændesko. Her opsogte de en nordlænding, som de kjendte, for af ham at faa gode raad, om hvorledes de skulde bære sig ad og te sig, naar de talte med landsfaderen. Han paalagde dem da, at de sletikke maatte møde hos kongen med al den sølvstads paa; for kongen likte ikke, at hans undersaatere ødslede med sølv. Paa audiensdagen mødte de da hos kongen med hornknapper i sine koster og læderremme i skoene. De fremførte da sit ærinde og sit løfte om, at der skulde raades bod paa den paaklagede uskf. Kongen udspurgte dem ogsaa om forskjellige forhold oppe i Nordland og ytrede, at han troede, „der var mange konger i Norge.“ Hermed sigtede han til de rige handelsmænd, som tilligemed bergensskjøbmændene havde Nordlands almue aldeles i sin magt. Han spurgte ogsaa, om det var sandt, at folk oppe i Nordland var saa overdaadige, at de brugte sølv baade i sine klæder og sko; hvis det var sandt, skulde nok skatterne blive

større for eftertiden; ved hans hof maatte man omgaaes sparsommelig med sølvet. Hertil svarede de gode bonde-mænd, at i deres bygd var der ikke mange, som havde raad til at bruge sølvet paa den maade, og det kun var ved visse anledninger der kunde være tale om at bruge lidt sølvstads.

Allerede tidligt var linefiskeri blevet forbudt i Nord-land. Kristian den fjerde udtaler i skrivelse til Knut Steensøn, lehnsmanden over Salten, Senjen, Tromsø og Andenes, sin forundring over, at denne ikke havde paaseet, at en tidligere lagmandsdom, som aldeles forbød linefiskeri, var bleven overholdt, „efterdi lagmanden haver dømt samme linefiskeri at være den gemene mand til skade paa deres næring og bjerding, saa og deraf skal foraarfages stor gudsfortørnelse med sværgen og banden, slagsmaal og anden ulykke.“ Han paalægger ham endvidere, at han „alvorligen holder over lagmandens dom, i den sag gangen, og lader dennem tiltale og straffe, som derimod gjøre.“ (Norske rigsregistrarer for 1644.) I Kristian den syvendes regjeringstid udkom lov om, at liner kun skulde udsættes til visse tider og paa bestemte steder, for at ikke de, som fiskede med haandsnøre, skulde forulempes. Ovennævnte Knut Steensøn boede i Gildesstaal i Salten paa den store gaard Indyr, som med underliggende jordegods paa Helgeland, i Salten, Lovoten og Vesterdaalen beløb sig til 122 vog 2¹/₄ Ø;

godset var nylig bleven solgt til kronen af Anna Sundermark, enke efter den forrige befalingsmand over lehneth, Frans Raas, som vederlag for resterende oppebørslser.

www.libtool.com.cn

Russjevaag.

Da russerne i fortiden herjede Finmarken og tilgrændsende landsdele, kom de ogsaa paa sit røvertog syb igjennem Gifundet, som adskiller det nordlige af Senjenøen fra fastlandet. Deres plan var at drage videre sydover for at plyndre den hele nordlandskyst, hvor de ikke ventede at finde nogen modstand, da befolkningen boede spredt omkring i de tyndt befolkede egne, og der ingen krigsfolk var, som kunde standse deres røverier og mord. Men da de kom til den sydlige ende af Gifundet, saa det ud for dem, som der mellem gaar den Kløven, som ligger paa en liden halvø af Senjenøen, og Finsnæs paa fastlandet ligeoverfor Kløven, var fast land, som spærrede dem videre fremrykning. Altså forvovelig færde syntes de, det var, at sætte tilhavs og seile sydover paa ydersiden af Senjen, da farvandet der er opfyldt af skjær, og det aabne hav gaar ind mod Kysten. De tog sig da for at grave et sund gjennem den ovenfor nævnte halvø; men da landtungen her er temmelig høi

og bred, fik de kun gravet en vaag paa hver side af den og maatte saa standse med sit arbejde. Gaardene ved de udgravede vaager kaldes søndre og nordre Russevaag. www.libtool.com.cn

Havbonden.

Havmanden, eller som nordlændingen kalder ham, havbonden, viser sig undertiden for fisterne. Men da er det klogest, at man straks „suler snøret sit op“ og forsøjer sig i land; for den venter altid storm, naar den viser sig. Naar den kommer op igjennem vandstørpen, vender den ansigtet mod den kant, ubeiret skal komme fra, og paa hovedet har den en hel mængde floket tang istedenfor haar.

En gammel nordlænding fortalte, at han engang i sine unge dage laa selvanden og fiskede en mils vei fra land. Det var vakkert veir, og fisk var der nok af. Net som det var, kom der foran baaden et stort tangklædt hoved stikkende op og vendte ansigtet mod sydvest. Nu havde de sagtens hørt, at havbonden saa saaledes ud, og at det ikke var raadeligt at give sig tid paa sjøen, naar den farlen stak næsen op over vandet og viste sig for folk. Noget fælen blev de ogsaa, men da

det var langt tillands og desuden „anror*“), naaede de op til nogle smaa holmer, som laa ude i havet. Der fortøiede de baaden og lagde sig saa til at sove. Men snart efter blæste det op med en forrygende storm, og sjøgangen blev saa sterkt, at baaden næsten sloges i stykker, før de fik den op paa bergheilen. I flere dage maatte de holde hus ude paa disse holmer, hvor de baade frøs og sultede, saa de nær havde sat livet til. For ikke rent at fryse ihjel pakkede de mose ind i sine klæder og løb omkring paa holmen af alle livsens kræfter. Da flere dage var gaaede, stilnede vinden af, og paa den sønderflaaede baad prøvede de da at ro ind til land. Den ene havde nok med at bruge øsekarret, medens den anden roede, og flere klædesplag skar de i stykker og stoppede dem i sprækkerne paa den utætte baad, og paa det vis kom de da langt om længe til sit hjem, hvor man havde opgivet haabet om at faa se dem ilive. Men manden, som fortalte dette, troede siden fuldt og fast, at havbonden var til, og naar nogen gjorde nar af ham for hans overtro, pleiede han at sige: „Ja, ja, der er mangt skjult i Naturen.“

*) modvind.

Pigen hos bjørnen.

En pige, som gik ude i skogen og plukkede bær, blev fangen af en bjørn, og han tog hende med sig hjem til sit hi; om dagen tog han hende med ud i skogen, hvor hun plukkede bær, som hun stillede sin sult med. Bjørnen passede altid saa godt paa hende, at hun ikke fik flygte bort fra ham. Da det saa blev vinter, maatte hun være inde i hiet hos bjørnen baade nat og dag. Hver morgen kom der et kvindfolk fra de underjordiske ind til bjørnen og bar med sig to bøtter, den ene fuld af blod, den anden af mælk; bjørnen er nemlig gris hos de underjordiske, og det er dem, som føder den vinteren over, naar den ligger i hi og ikke kan finde nogen føde ude i skog og mark; derfor liker de ikke, at nogen styder bjørnen og saaledes tager slagtet fra dem. Bøtten med blodet i tømte bjørnen selv, af mælken drak han kun det halve, resten gav han pigen, som paa denne maade bergebe livet, til det blev vaar, og græs og blomster tog til at vokse; da skyndte pigen sig hjem til gaarden en dag, bjørnen var ude; men da var hun formedelst sit lange ophold i bjørnens hi bleven lodden ligesom bjørnen.

Seierhuen.

Der var engang en gut, som var født med en feierhue paa hovedet og denne huede hans moder ind i en liden pose, som han siden altid bar om halsen; for hans moder havde sagt ham, at den kunde verge ham for al slags ondt, og saa længe han havde den hos sig, kunde hverken ild eller vand skade ham.

Da gutten blev stor, sad han engang i sin baad langt ude paa havet og fiske. Det røg da op med en sterkt storm, saa baaden kantrode, og gutten gik tilbunds og kom ned i fiskebygden; men da han havde sin feierhue med sig, tog han ingen skade hverken paa liv eller lemmer, men spadserede nok saa glad og vel tilmode omkring nede paa havbunden, og fiske for omkring ham og gjorde store øine. Saa kom han til en stor fiskegrund, hvor der stod en tæt tørstestime; nu er tørsten vild efter menneskefjød, og den begyndte at snappe og nappe efter guttens arme og ben. Men han vidste raad; i hast fik han frem sin feierhue og slog rundt om sig med den, saa at tørstestimen flygtede ræd til alle kanter, og gutten, han gik nedover grundbassen og kom saa ned i en dyb dal, hvor langer og kveiter holder til; disse var ikke saa talrige som tørstestimen, men større og glubskere, og gutten havde sin fulde hyre med at jage dem fra sig med feierhuen.

Som han nu gif dernebe paa havbunden, kom han til et stort slot; udenfor det stod to gamle sælhunde paa vagt, og midt imellem disse gif gutten hen til porten, luffede den op og kom saa ind i en stor sal; derinde var alt blankt som det speilblanke vand, og vægge og tag glinsede i grønt og blaat som sjøen i solstin. En vaffer kvinde kom imod ham og bød ham velkommen til havfruens slot. Gutten sagde mange tak for den hilfen, men lagde til, at han bare gif indom for at faa vide veien til landjorden; han tænkte ikke, sagde han, at være saa særdeles længe hernebe i fiskebygden.

„Na, den tanden, som er lysten efter landjorden, kan du gjerne slaa ud“, sagde havfruen, „for de mænd, som kommer hidned, hører mig til, og jeg giver ikke saa let slip paa min eiendom.“

„Det var da en rar stik, du har“, sagde gutten; „vil du holde veifarende folk fast? ikke hører jeg dig til, og jeg gaar, naar jeg har lyst.“ Saa sagde havfruen:

„Men nu har jeg lyst til at beholde dig hernebe, og mine vagtmænd ved døren skal nok sørge for, at du ikke kommer ud“, og saa raabte hun ind begge sælhundene, og disse stillede sig op ved døren for at stænge gutten inde.

„Se nu, hvad jeg kan, nu er du min“, sagde havfruen.

„Men se nu du, hvad jeg kan“, sagde gutten, rev faa op sin feierhue og slog om sig med den; da for fælerne bort i stor forstrækkelse, og havfruen fulgte med dem; men da hun flygtede bort, saa gutten, at hun havde en stor æfel fiskehale slæbende bag efter sig. Saa kom han ud af havfruens slot og gik over bjerge og dale og imellem store fjotrær; tilsidst kom han til et høit fjeld, og da han havde klatret en stund op efter fjeldsiden, kom han op paa tørt land, og nu saa han, at fjeldets top var en stor ø, som der boede folk paa; disse tog vel imod ham og hjalp ham til hans hjem; han levede længe fiden og blev en rig, og lyffelig mand, men sit eventyr paa havbunden glemte han aldrig.*)

Banfætt i bjørn.

Blandt anden overtro, som i tidligere tider var udbredt blandt almuen i Nordland, var ogsaa den, at lapperne ved troldfunster forvandlede sine gamle kvinder til bjørne. Naar lappekvinden blev gammel og ikke

*) Seierhuen, i folkesproget „figrhuvu“, ansaaes af almuen for et værn mod ulghe, og udgiveren har truffet personer, som har den om halsen, indsyet i et bind som et beskyttelsesmiddel mod uheld.

længere kunde følge med renhjorden eller gjøre nogen nytte, og hun ingen slægtninger havde, som vilde forsørge hende, blev hun tullet ind i en bjørnefæld, og de tilstedeværende tog da hver sin tje og slog løs paa fjærringen, medens en af lapperne „gjøfede“*). Wit og bredt kunde hendes skrig høres, naar hun blev „banket i bjørn“, som det kaldtes, og bankingen og gjøfingen vedvarede, indtil lappkvinden var omfaldt til bjørn. Saa løb hun tilfjelds og blev siden til den værste skadebjørn, som færdedes i skog og mark; ikke blot slog hun ned hele bufsken i udmarken, men hun brød ogsaa op den stærkeste fjæsdbør og slap ind paa de bedste tilfældede steder, og et rigtigt skadebyr af en bjørn var aldrig andet end en forheffet lappesone. Gamle bjørneskyttere frygtede for at finde en saadan forgjort fjærring inde i pelsen paa den skudte bjørn, og det fortaltes som sikkert, at enkelte skyttere havde fundet hende baade med lomager og finmut.***) Lapperne selv skal have troet paa forvandlingen, og derfor pleiede de før i tiden at begrave benene af den fældede bjørn og synge ved begravelsen.****) Better Dafs siger herom i sin „Nordlands trompet“:

*) sang tryllefange.

**) Lappens skindpels.

****) Den overtroiske forestilling om menneskers forvandling til byr gjenfindes hos flere folkeslag i deres tro paa varulve.

„Ja bjørnen maa ofte tillade sin krop,
 Og lappen ham æder saa glabelig op,
 Han sjunger for hannem en vise.

Han spises, han æder den lækreste mad,
 Naar kjødet af bjørnen frembæres paa fad,
 Han levner ei ringeste smule;

Han samler ryggraden og skankerne lang
 Og alle hans ben, og med sjungende sang
 Begraver dem ned i en hule;

Han vil ei tilstede, det ringeste ben
 Af bjørnen skal brydes og brækkes til men,
 Hvad tanker han derom vil gjøre,

Og hvilken forgiftig afgubiste tro,
 Der under sliq bæsterss begravels' mon bo,
 Det vil jeg i pennen ei føre.“

Niddvisen om dronning Karoline Mathilde.

En gammel nordlænding, hvis ungdomstid falder omkring 1790, fortalte følgende:

„Meget kan være bedre nu end i min ungdom, men meget er ogsaa langt værre. Sels konger har regjeret i min levetid, men ingen har regjeret saa godt som Kristian den syvende; jeg ved vistnok, at folk nu-

tildags fortæller meget ufordelagtigt om denne konge, men i Nordland merkede vi ikke noget til de ekstravagancer, man beskylde ham for. I hans regieringstid havde landet fred og gode dage, og intet kan lastes hos denne konge undtagen affstaffelsen af helligdagene; men det var jo ikke kongen skyld i, men den onde Struensee og den slemme dronning Caroline, som fik det sat iverk for at „bringe en tønde guld ind i landskassen.“ I min ungdom helligholdt folk i hjemmet de affstaffede helligdage, uagtet loven om deres affstaffelse alt dengang var et snes aar gammel. Alt arbejde hvilede, og hvad der udrettedes paa de dage, skulde just ikke bringe mange tønder guld ind i statskassen. Min fader fortalte ofte om, hvor forargede folk blev, da man „tog helligdagene fra dem.“ Enkelte præster var ligesaa misfornøiede som almuen, og nord i Aftafjorden holdt præsten*) saalænge paa med at holde gudstjeneste paa de ophævede helligdage, at han blev affat for en tid fra sit embede. Men dronningen og Stru-

*) Sognepresten til Jbestad, Hans Hagerup Krogh, født 1723, blev suspenderet fra embedet for at have holdt gudstjeneste paa de affstaffede helligdage, men blev paa biskop Bangs forbøn benaadet, dog paa det vilkaar, at han maatte ombytte det større Jbestads prestekald med det langt mindre i Sand; han omkom paa Baagsfjorden 1785. Paa en af de affstaffede helligdage skal han have talt over Prædikerens bogs 10, 16: „Ve dig, du land, hvis konge er et barn!

ensee sit da ogsaa løn for sit verk; den ene blev landsforvist, og den anden parteret af høddelen. Paa den tid blev ogsaa den bekjendte nidvise*) om dronningen og Struensee digtet, og folk troede fuldt og fast, at hvert ord i visen var sandt." Og saa sang den gamle nordlænding visen, som lyder saa:

Vor dronning Karoline
 Stor lygdom falder i,
 To munte ifra Frankrig
 Begjærer hun til sig.
 Da kongen dette høre faar,
 Han straks det indfald fik:
 En munt han selv da være vil,
 Og til grev marskalt**) gif.
 „Kom du og jeg skal være munt
 Og strifte dronningen."
 Men greven svared: „Et igjen
 Jeg bede vil af dem:
 At hvad i dette striftemaal
 For Eder blir bekjendt,
 Saa vil jeg blive straffen fri
 Og ikke blive hængt."
 „Her er min krone og min haand",
 Gjen svared Kongen da,

*) Visen har udgiveren ofte hørt synge af gamle folk, men den har, saavidt vides, ikke tidligere været trykt.

**) Grev Struensee.

„Til pant derpaa, at hvor det gaar,
 Dig intet ondt skal ste;
 Jfær du dig i muntedragt
 Og klæd dig udi den,
 Som klosterbroder du med mig
 Til flottet reiser hen.“

J hvor de gik, saa hørte de
 Musik og alstens fryd,
 Ja klokkeklang og messesang
 Og al slags herlighed.
 Saa kom de did, vor dronning laa,
 De begge der nu stod,
 De faldt paa knæ og knælede,
 Som hun dem det tillod.

„Er I fra Frankrig“, sagde hun,
 „Saa tager jeg jer an,
 Men er I ikke derifra,
 Jer døden gjælde skal.“
 „Vi er fra Frankrig“, sagde de,
 „Som I begjæret har.“
 Ei klokkeklang og messesang
 For dem nu stille var.

„Den første synd, som jeg bedrev“,
 Begyndte dronningen:
 „Min ære og mit rygte gav
 Jeg til grev marskalk hen.“
 Men kongen raabte: „O, stor synd,
 Men synden Gud tilgiv.“

„Amen“ saa lagde greven til;
Det isner i hans liv.

„Den anden synd, som jeg bedrev:
Jeg elsker enlig stand
Og valgte mig lidt rottekrub
For at forgi' min mand.“
Men kongen raabte: „O, stor synd!
Men synden naade faar.“
„Amen“ saa lagde greven til
Og læste fadervor.

„Den tredje synd, som jeg bedrev:
Stjænt sorgen den var stor,
Gav jeg ham ind det rottekrub,
Saa han til døden for.“
Men kongen raabte: „O, stor synd!
Men synden Gud forbarm.“
„Amen“ saa raabte greven til,
Og ind kom kongens børn.

„Se der den kronprins fjær*) der staar,
En kronprins mer end stjern,
Er grevens rette billede,
En søn af min aflom;
Men se det kalbehovede,
Den anden prins der staar,
Han ser ret ud som kongen selv,
Saa toffet som et faar;

*) fjern.

Igjennemstib i trop og hen
 Ret ligesom en stol."
 „O, nei“, saa raabte kongen da,
 „En søn af min person.“
 Den konge tasted tappen af
 Og aabenbarede sig;
 Men dronningen streg himmelhøit
 Og daaner i sit strig.

Kjærringen i Mjeldeberget.

Mellem Bø og Mjelde paa Engelsen er det bratte
 fjeld Mjeldeberget. Havde lykken været god, saa havde
 ikke det fjeld staaet der, det nu staar; for i de dage,
 da bergtrold og riser var til, var der en gygde, som
 vilde flytte det bort fra øen ud i Vestfjorden; der vilde
 hun sænke det ned, for at der kunde blive et skjær af
 det. Hun strævede da hele natten med at rive fjeldet
 løst, men det sad altfor godt fast og kunde ikke roffes
 af flekken. Rundt fjeldet lagde hun et sterkt baand,
 hvormed hun vilde binde den store bær fast til ryggen
 sin. Men som hun nu stod og rev i berget, saa at
 sten og ur ramlede ned paa alle kanter, kom dagslyset
 frem over heien, og saa blev hun til berg; for dag og
 sol kan troldene ikke taale. Men endnu den dag i dag
 kan man se hende staa oppe paa nordvestsiden af Mjel-
 deberget med sit brede bærebånd slynget rundt om fjeldet.

Bautastenen paa Stegen.

Paa gaarden Stegen paa Engelsen staar ved Korsakselen en bautasten, henved 8 alen høi. Sagnet fortæller, at den er reist over en neskonge, som i fortiden boede paa gaarden, og som blev overvunden af en smaa-konge fra Baagen i Lofoten. Denne sidste landede ved Bø paa øens nordvestlige kant og tog med sit følge veien indover Steiskaret for at gjeffe sin uven, kongen paa Stegen. Denne, som saa, at han havde for faa folk til at vove en kamp, tog flugten for at søge hjælp hos en smaa-konge paa Lund paa Lundlandsøen; men da han kom til Korsakselen, blev han indhentet af sin fiende og nedhuggen med sine folk, og til minde om ham blev den store bautasten opst.

Anm. Sagnet er meddelt af en mand fra Ledingen, annets til Stegen; paa Engelsen hørte jeg intet om ovennævnte bautastens historie.

Ægilshaugen.

Ovenfor Digerneset mellem gaardene Baag og Stenslandsfjeld paa Hammerøen er en større, nu næsten helt opkastet gravhaug, som fører navnet Ægilshaugen. Denne skal efter sagnet være opført over en sø-konge Ægil, som her blev overfalden og dræbt af

Hammerøfsket. Paa et plyndringstog havde han været ude i Straaven ved Lofoten, men havde der faaet saadan modtagelse, at han maatte tage flugten indover Vestfjorden til Hammerøen, hvor han gif iland ved Dalshammeren paa halvøens vestside og tog veien ind igjennem Kvandalen. Men Hammerøfsket havde samlet sig ved vandet, hvori Digernefet stikker ud, og her blev kong Egil dræbt og hauglagt. Gamle folk skal have kunnet nogle vers herom; men disse vers skal have lignet kvadene om Egil Skallagrimssøn og er sandsynligvis laante fra sagaerne og anvendte paa sagnhelten.

Hammerøgribben.

Herom heder det i kalsbogen: „Af lokalsagn findes her som overalt en del. Merkeligst blandt disse er dog sagnet om „Hammerøgribben“, der ogsaa kjendes i videre kredse. Paa et berg eller en klippe, der fører navn af Hammerøreire — ogsaa kaldet Skafet eller Stauren formedelft dens usedvanlige spidse form — havde et uhyre af en grib bygget sit rede. For at skaffe føde til sine unger hjem søgte den hyppig bygden nedenfor, hvorfra den hentede baade smaat og stort kvæg. Omfider besluttede en mand paa gaarden Sand

fig til at gjøre ende paa denne plage, lod i den hensigt en ko slagte, hvis hud han traf paa fig og stillede fig under flippet. Gribben indfandt sig da ogsaa snart, hentede ham op til rebet, hvor den lagde ham for ungerne og drog derpaa ud til nye plyndringer. Denne fraværelse benyttede manden til at sætte ild paa rebet. Gribben, som paa afstand mærkede uraad, kom i en fart flyvende til, men brændte vingerne, hvad der forvoldte dens død. Efterat luen havde fortæret ungerne, hejsede manden sig ned af flippet ved et reb, som han i den hensigt havde medbragt." Raldbogen fortsætter videre: „Om der skulde ligge noget som helst til grund for denne fortælling, hvori man nok gjenfjender rovfuglenes sædvanlige maade at føde sine unger paa, men som forresten synes at have eventyrets kjendemerke, er vel saare tvivlsomt. Smidlertid fandtes endnu i aaret 1840 paa gaarden Rarlsøbotten en levning af et saakaldt syredrag, d. e. et far til at drage syre med af tønderne, omtrent i form af et horn, der foregaves at være en flo af førnævnte grib, hvis fabelagtige størrelse det forsaavidt kunde betegne, som det efter disse tars sædvanlige dimensioner, maa have rummet mindst en halv pot.“

(Meddeelt af hr. p.-stor Sølter efter Hammers Raldbog).

Af Skjerstad kaldsbog. *)

„Om den første prest til Skjerstad efter reformatio-
nen, hr. Just, ved man intet mere, at berette,” siger
kaldsbogen, „end at han har havt en meget stor næse,
hvorpaa han og bød folk at give agt, naar han var
vred.” Siden blev det til et ordsprog der i bygden:
„Se paa næsen hans hr. Just.” — „Kort før hans
tid er gaarden Røviken optaget af en svenske ved navn
Gunnar, som tilligemed hans søn, Anders Gunnarsøn,
er blevne mænd, værdige deres ved det, at de bekyndtes
for trolddom efter de tiders vis, dels ved det, at de var
stamfædre for Skjerstad og Saltdalens almue.” — Om
den følgende prest hedder det: „Herr Jens er bleven
navnkundig i Skjerstad ved sin talrige familie og aftom,
da en stor del af Skjerstad og Saltdalen ved at op-
regne deres herkomst i lige linje fra ham.” En af hans
døtre var Karen Jensdatter, om hvem det fortælles, at
„hun er bleven stammomder til en stor del af Skjerstad
sogn. Imod faderen, hr. Jens's vilje forelskede hun
sig i Jeremias Anderssen Watne, som var en sønnesøn
af Anders Gunnarsøn, saa at naar faderen indeluffede
aarer og andre redskaber til at komme af land med,
tog hun grigselen, hvormed man stifter brød i bager-
ovnen, at ro til sin kjæreste med.” — Hun blev siden

*) Kaldsbogen er fra 1775.

gift med ham og stammomder til en talrig flegt, som opregnes i faldsbogen.

Under overskriften: „Raldets merkværdigheder“, berettes blandt andet følgende: „1671 er død en kvinde ved navn Mali Helgesdatter, 133 aar gammel. 1673 blev døbt 2 lappedøtre, det ene 9, det andet 5 aar gammelt. 1681 fulgte provst Mønichen og hr. Schjeldrup til retterstedet i Ljønesøen 2 delikventer, Rasmus Johannessøn og Milla Erikzdatter, der for 3 ganges her og mord blev med sverd henrettet. 1684 blev paa Grønaas født en vanstakning paa hovedet (sic). 1696 blev første biskoppelige visitats holdt paa Skjerstad af dr. P. Rørg, som (sic) varede til kl. 6 om aftenen. 1716 blev en lap 28 aar gammel lagt med sin kvinde i en grav sammen. 1724 døde en kvinde, Anna Ritsdatter, 120 aar gammel. 1759 blev den gamle kirke nedrevet, som havde staaet 127 aar. 1765 reiste efter kongelig forordning en student ved navn Theodor Ziegler gjennem Nordlandene for at opsoge mineralier. Han fandt og paa Fauskeidet hele bergstrækninger mellem Torstenli og Tveraa fulde af ordinær marmor især ved det sidste sted et lidet stykke saa fin og hvid marmor, som man faar fra Italien. 1762, 22de søndag efter trinitatis, holdt et par gamle bondefolk deres guldbrud i Skjerstad kirke, hvorefter de paa en god mils fjørve fra Misvær kom og forestillede sig foran 6 gifte

fønner og deres hustruer og børn foran kordøren og anhørte opmuntringer til at takke Gud for 50 aars velsignet ægteskab.

I gamle dage skal i den inderste Saltensfjord gaaet for sig et stort fiskeri af allehaande og til bevis paa, at mange baade søgte til udenfor Evenseth, hvor en gruelig storm engang har omkastet saa mange baade, at man fandt 50 vanter eller votter, skal der endnu en vig, liggende mellem Evenseth og Roddevaag, kaldes Bottevigen."

Rvænslauet.

I samme kaldsbog meddeles: „Dog maa ei be- graves i forglemmelse og stiltienhed en heltegierning, som en lap beviste mod sit fædreland ungefær midt i forrige aarhundrede; da der i Fredrik den 3dies tid var ufred mellem Sverige og Danmark, foretog nogle svensker, som man her kalder kvæner, sig at ville plyndre i sognet; til den ende kom de over fjølen ind i Skjønstuen eller rettere forhen kaldet Skjønstadaaen, fordi der bygges smukt at se til ved en stor aa eller elv. De fik fat paa bemeldte lap, som efter deres forlangende eller maaſte trufsel lovede at være deres veiviser; de kom da

til Solevig, reiste herfra op paa Leiffethfjeldet, hvorfra de vilde rende paa ski ned i bygden om aftenen. Lappen betjente sig af mørket, rendte foran med en fakkell i haanden; men som han var betjendt med et foran liggende flau, kaster han fakkelen udover og løber straks forbi. Kvænerne, som rendte efter fakkelen, styrtede ned af flauet og fandt der deres gravsted. Den endnu levende Jakob Hanssens farfader, Jakob Willumsen fra Helgeland, holdt den dag sit bryllup paa Leiffeth, hvor lappen om aftenen indtraadte og stjøb til seierstegn et hul i væggen, fortalte sine hændelser og tilbød sig at gaa i arrest, indtil sagen blev undersøgt, som skede dagen efter, da man fandt 50, andre vil et tøndebæand*) fuldt af ildstaal efter de slagne og knuste kvæner. Deraf har ogsaa Leiffethfjeldet sit navn Kvænflauet."

Anm. Den mundtlige tradition af sagnet er i det hele overensstemmende med Kaldbogen. Kun har den istedetfor „han kastede fakkelen udover“, „han slængte sig ned og raabte, at skibaandet hans gif istskæller, de skulde blot løbe nedover, der var greid leib“, og „han stjøb over bryllupsbordet“ for Kaldbogens: „stjøb et hul i væggen.“ Begivenheden henlægges forresten til andre steder i Nordland og Finmarken; i sidstnævnte landsdeel er det russerne, som blev ledet paa vildspor af lappen.

*) Ildstaalene havde ringe i enderne og blev optrukne paa et tøndebæand.

Rjærringen, som vilde leve til dommedag.

For mange hundrede aar siden levede der en kone, som altid ønskede, at hun maatte faa leve til dommedag. Derom bad hun baade sent og tidlig og holdt ikke engang op med sit ønske, da hun blev saa gammel og skrækkelig, at hun maatte bruge to staver, naar hun skulde komme sig over stuegulvet. Alle hendes slegtninger og venner døde, saa at der ingen af hendes bekendte var igjen, men endda var hun ikke mæt af livet, men vilde fremdeles leve til dommedag. Tilslut kunde hun hverken staa eller gaa, hverken spise eller drikke, og saa lagde man hende i en kurv og hængte hende op i kirken, og der hænger hun den dag i dag; men hvert tyvende aar raaber hun, om det endnu ikke er dommedag. Hvad det var for en kirke, hun hænger i, ja, det har jeg enten glemt, eller ogsaa har jeg aldrig vidst det.

Gygren paa Landegode.

I gamle dage boede der ude paa Landegode en stor gygre. Da hun syntes, det var altfor ensomt at bo saa alene paa den øde ø ude i havet, langt borte fra andre trolde og gygrer, raabte hun til Blaamanden,

som boede i fjeldene indenfor Saltensfjorden, og spurgte, om han ikke vilde have hende til kone, for hun vilde saa gjerne gifte sig. So, det vilde han sagtens, men kun paa det vilkaar, at hun først skulde tage Landegode og bære det ind paa Blaamandsfjeldet; for han havde nu i saa mange lange tider ærgret sig over, at nabo-fjeldet, Sulitjelma, var saameget høiere og stoltere end Blaamandsfjeldet, som han boede i. Kunde hun saa hans hus ligesaa høit som Sulitjelma, skulde han gifte sig med hende, hvilken dag det skulde være. Ja, det kunde sagtens lade sig gjøre, mente ghygren, og saa lagde hun iveri med arbeidet. Men da hun havde faaet Landegode vel fastbundet paa ryggen sin, randt solen, og saa blev hun til den store stenen, som du endnu kan se staa ude paa Landegode, og som folk kalder „Landegogjuri“. Men Blaamanden, han stod saa længe og saa efter fæstemøen sin, at han glemte at pakke sig ind i berget sit, og saa blev han ogsaa til sten, og den dag idag ser man ham staa inde paa fjeldet med stierne paa fødderne, og spidserne af hans ski stikker frem af nesfonden, som dækker fjeldets top.

(Sagn fra Stjerstad, meddelt af lærer A. Besterlid.)

Bergisen.

Paa østfiden af Misværerfjorden i Stjerstad er et høit, brat fjeld, som kaldes Nupen. Med efter berget gaar en dyb fure, som ifølge sagnet er bleven til ved, at en stor rife engang har rendt udover fjeldet paa sti, og med det samme han lagde iveri, satte han stiftaven mellem benene, og furen er merket efter hans stav. At den karlen ikke har været nogen „smaaglunt“, kan skjønnes deraf, at da han engang kjendte noget, som stak inde i øiet, og skulde undersøge, hvad det var, fik han fat paa en orhøne, som havde bygget sit rede inde i øiefrogen. Han syntes det var merkeligt, at saa lidet kunde gjøre ondt og sagde: „Det er ikke stort, som øiet grander.“*)

(Meddelt ved A. Besterlid.)

De underjordiske.

Engang var der paa en gaard i Stjerstad en gut, som hedte Lars. Da han var saa ved lag halvvooksen, hændte det, at han blev rent borte og var ikke at finde, hvormeget man saa ledte og lyfte efter ham. Guttens fosterfader mente, at han maatte være bleven tagen ind i berget; slikt havde hændt før, sagde han. Men en dag, da folkene paa gaarden holdt paa med markarbeide, fik de

*) stader.

se Lars sidde tæt ved sig med ryggen mod en stor sten. I haanden holdt han en flad stenhelle, som han stirrede paa. De spurgte ham da, hvor han havde været henne saa længe, men fik intet svar. Saa tog de stenhellen, som han sad og stirrede paa, og kastede den mod en sten, saa den gik i knas. Men da stak gutten i at græde og sagde, at nu havde de ødelagt den katetismen hans, som han fik der, hvor han sidst var. Saa tog presten Lars i forhør, og han fik nok vide, hvor gutten havde været, men han var for klog til at fortælle, hvad gutten havde oplevet hos de underjordiske. Men gutten blev fra den dag halvfjøllet, og slikt skal ofte hænde den, som har været haugtagen.

Paa en anden gaard der i bygden kom engang hesten bort. Folkene paa gaarden ledte efter den baade sent og tidlig mange dage; men det hjalp ikke, hesten var og blev borte. Saa blev de tilslut kjede af at lede efter den baade i fjeld og fjære. Men saa traf det sig en dag, at konen paa gaarden skulde hente noget borti en liden sval,*) og man tænke sig, hvor hun blev forundret, da hun fandt den bortkomne hest sammenklemmt inde i svalen, som havde saa liden dør, at svalen maatte rives ned, før man fik hesten ud. Men det rareste var, at man ofte havde været inde i svalen, mens hesten var

*) Tilbygning ved et større hus.

borte, men ikke seet den der. Og saa kan jo sagtens alle skjønne, at det maa have været huldren, som har laantaget hesten og siden af pur ondskab puttet den ind i den trange sval.

Nær ved en større gaard i Salten er en liden dal, Jordbrodalen. Der havde i lang tid været troldskab og spøgeri i den dalen, og folk, som skulde igjennem den, blev ofte skræmte af troldene, som holdt til der. Saa var det engang to mænd, som fra ovennævnte gaard havde været over fjeldet i nabobygden; paa hjemveien gif de gjennem Jordbrodalen for at komme paa veien, som førte tilgaardss. Det var om vinteren, og mændene gif paa sti. Øverst i dalen aftalte de med hinanden, at den, som først kom ned paa hovedveien, skulde der vente paa den anden. De satte da afsted og løb paa hver sin side af en haug, som laa midt i dalen. Den, som først kom ned paa veien, ventede der i syv lange og syv brede paa kameraten, men denne kom ikke, og saa maatte han gaa hjem alene. Paa gaarden blev der da en stor staahoi, da han kom hjem og fortalte, at hans kamerat var kommen bort i Jordbrodalen, og folk drog da afsted i flok og følge for at lede efter ham. Men det hjalp ikke stort; ikke fandt de nu manden, og det merkeligste var, at de ikke engang kunde finde greie paa stisporene hans heller. Da de saa syntes, de havde

ledet længe nok, gif de hjem til hans hus for at raadslaa om, hvad der skulde gøres for at faa fat paa den bortkomne. Mens de nu forsøgte paa at hitte paa raad, sit de se den bortkomne mand ligge lyslevende paa en bænk i stuen. Alle vilde nu vide, hvor han havde været henne, men manden vilde ikke ud med det; for han havde hørt, at naar en har været hos huldrefolket, skal han ikke fortælle om det, hvis han vil undgaa ulemper af et eller andet slags. Men alle kunde de skjønne, at han havde været hos de underjordiske i Jordbrodalen, og at disse havde sendt ham hjem, da de ikke kunde lide den støj og det opstyr, som forvoldtes ved, at saa mange gif og ledte efter ham. Men manden havde intet mén af sit besøg hos de underjordiske og negtede heller ikke, at han havde været haugtagen.

(Meddelt af Vesterlid.)

Stegen paa Engelsøen.

Engelsøen omtales tidligt i Norgeshistorien og kaldtes i oldtiden Aungulsey. Her boede i Harald Haarfagre's dage Lodin Aungul, som af misnøie med Haralds jarl, Haakon Grijotgardssøn, udvandrede til Island, men døde paa overreisen; hans søn Eyvind tog land mellem Gnaffjord og Stjalfande. Vestligst paa øen ligger gaarden Stegen, de gamles Steig. Ifølge Landnamabók.

skal i oldtiden en kong Sigar have boet paa denne gaard; hans datter var den i de gamle kjæmpeviser besungne Signelil, som tilligemed sin fæstemand, søtongen Hagbarth, her lod sit liv. Flere steder paa gaarden minder om Hagbarthsfagnet. Saaledes har man nær kirken den store gravhaug „Sigarshaugen“; en vold oppe under fjeldet kaldtes Signelilsalen; nedenfor gaarden ligger Hagbarthsholmen, som i ebben er landfast med Engelsøen. Paa denne holme blev ifølge fagnet Hagbarth hængt, medens hans fæstemø oppe paa volden Signelilsalen satte ild paa sit jomfrubur. Kong Sigar, som havde ladet Hagbarth hænge angrede nu sin grusomhed og sendte folk afsted for at redde dem begge.

„Men da de kom til Signelils bur,
Da laa det alt i glød,
Og da de kom, hvor galgen stod,
Da var alt Hæsbur død.“

I Magnus barfots dage boede den bekjendte Sigurd Ranesøn paa gaarden; tilligemed sin broder var han med paa hint Vesterhavstog, hvor Magnus fandt sin grav, og siden var han en af Sigurd Jorsalefarers mest betroede mænd, efterat den mærkelige retssag mellem ham og kongen var bleven bilagt. Hans søn, Mikolas Sigudsføn eller Mikolas Skjaldbørssøn, som han oftere kaldtes efter sin moder Skjaldbør Brynjulfsdatter, en halvsøster af Magnus barfot, havde i sin tid fulgt

Haakon herdebreid, men var bleven tagen tilfange af Juge frokryg og blev siden denne konges haandgangne mand; efter Juges død vilde man have ham til hørving, men han undsløg sig og sagde, at det var bedst at tage en mand af virkelig kongeæt til konge. Senere var han Erling skaffes fornemste støtte og faldt i aaret 1176 i Midaros for birkebeinerne under Øistein Møyla med de ord: „Nu svigter mit skjold mig.“ I flere aarhundreder var Stegen embedsgaard for lagmændene over Nordland og Finmarken, og lagthinget holdtes her hvert aar ved Botolfsmesse.*) Ifølge et gammelt diplom ved man sikkert, at der allerede den 23de juni 1404 holdtes lagthing paa Stegen, og der er intet til hinder for at antage, at lagthinget tidligere har været holdt her. Paa gaarden er flere fornlevninger; saaledes staar tæt ved veien en 7—8 alen høi bautasten med ulæselig indskrift; en mindre bautasten staar i en gravhaug nede paa Hagbarthsholmen, hvor der ligesom oppe paa gaardens indmark findes flere gravhauger. Vestligst paa øen ud mod Vestfjorden er Steiberget, hvori er en stor grotte, som ifølge sagnet skal fortsættes gennem en stor del af øens fjeldmasse og først ende i Hammartinden langt inde paa øen.

(* 17de juni.

Indyr gaard i Gildestaal.

Indyr gaard, som i længere tid var en adelig sædegaard med stattefrihed og andre forrettigheder, tilhørte indtil 1633 dels Gildestaal kirke, dels staten, men kom da ved magesifte til den danske adelsmand Frants Raas, som var søn af Herman Raas til Skovgaard af de saakaldte Mur-Raasers slekt*). I 1618 fik han af kong Kristian den fjerde til lehn Salten, Senjen, Andenes, Tromsøen, Helgeland, Lofoten og Vesterdaalen med alle faste skatter og afgifter, samt hvad der i Nordland fandtes af Helgeseters klostergods. Som afgift af dette store lehn skulde han betale 3050 rigsdaler, som han paa „egen eventyr“ (ansvar) skulde nedsende til rentekammeret i Kjøbenhavn. Af uvisse indkomster og renter skulde han have den femte part, men told og vrage vilde Kongen have sig selv forbeholdt. Lehnets indehavde han fra 1618 til sin død 1638; i denne tid stræbte han sammen en hel del jordegods, som i længere tid forblev samlet under navn af Indyr gods, ialt 122 vog, 2 pund og 6 mark. Til godset hørte flere af de største gaarde i Gildestaal, bl. a. Mornes, Kjelling, Opdal, søndre og nordre Femris med mange andre gaarde i bygden samt i Bodø sogn, paa Helgeland, i Lofoten og i Vesterdaalen. I de senere

*) Deres adelsmærke var nemlig en mur til forskjel fra de saakaldte Sparre-Raaser, i hvis adelsbaaben var en sparre.

aar af sit Liv har han sandsynligvis boet paa Indyr; tidligere boede han ligesom hans formand paa Bodøgaard. Godset kom dog snart fra hans flegt; allerede 1641 maatte hans enke, fru Anna Hundermark, sælge jordegods i Thyland samt hele Indyr gods til kronen for dermed at afbetale endel af den sum, som hendes mand skyldte paa de oppehørfler, som han havde at aflægge regnskab for. Og Frants Raas var i sin livstid ofte plaget af sin gjeld og sine kreditorer; saaledes kræver kongen ham gjentagne gange for en sum penge, som han skyldte til Dines von Bodewels, marstall hos kronprins Kristian, og beder ham, at han med det gode skal afgjøre sin gjeld. Og lehnsherren paa Akerhus, Kristoffer Urne, fik kongelig befaling om, at han skal tilholde Frants Raas at betale sin gjeld til en fru Dorthé Buchwald, som ofte, men forgjæves, havde krævet sit tilgodehavende. Hans eftermand i lehnnet var ligeledes en dansk adelsmand, Knut Steenssøn til Steensgaard; men han fik ikke det hele lehn; Helgeland samt Lofoten og Vesterdaalen blev som to særskilte lehn overdragne til andre danske adelsmænd. Da Indyr gaard og gods var overdraget til kronen, fik Knut Steenssøn befaling at bo paa Indyr. Endstjønt han havde baade Salten, Senjen, Andenes og Tromsøens lehn at stalle og valte med, kunde han dog ikke af dette store distrikt faa kjødmat nok til sit bord; men der maatte en særskilt

kongelig befaling til, at der fra andre lehn skulde tilføres ham slagtekvæg, da han ikke kunde faa nok deraf i sit eget distrikt. Fra Hølgeland skulde der staffles ham 7 storfæ, 12 faar og 36 gjeber, fra Lofoten og Vester-aalen 8 storfæ og 50 faar og gjeber, og fogderne skulde hvert aar besørge denne kvægmasse sendt til vaarthingene og bestille styks for samme til Indyr. Heraf synes at fremgaa, at herremændene i de dage maa have haft sine stabure vel forsynede med kjødmad. Med et fruentimmer, som han havde ført med sig, levede han et „mindre stikkelig liv“, saa at provsten over Salten, Hans Lauritsen Blix, fandt sig beføiet at tage ham i stole. Og i anledning heraf fik da Trondhjemsbispen, Erik Bredahl, kongelig befaling om, at han skulde paa-lægge presterne i Knut Steensøns lehn, at „de skulde vie Knut Steensøn i kirke eller hus, som han selv fandt for godt, til det kvindfolk Mette Carstensdatter, som han havde taget med sig op til Nordlandene“, og bispen skulde „dertil forbyde hr. Hans Blix dennem videre at molestere.“ I 1645 modtog han en i skarpe udtryk affattet kongelig befaling om at „forsøge“ sig ned til Kjøbenhavn for der at aflægge regnskab, noget som han længe havde forsømt. Han kom ikke mere tilbage til lehn, som blev overdraget til Preben von Ahnen. Ved enevoldsmagtens indførelse omdannedes de nordlandske lehn til Nordlands amt, hvortil ogsaa en del af det nuværende Tromsø amt hørte. Distriktets

overøvrighed, amtmanden, som kom istedetfor de gamle lehnsherrer eller kongelige befalingsmænd, tog bolig paa Bodø gaard, og Indbyr gaard, som i længere tid vedblev at tilhøre kronen, deltes mellem mange opfiddere. Gaarden har endel mindesterker fra oldtiden i de ikke faa gravhauger, som findes i udmarken.

I rorboden.

Det var landligge i fiskeværet; flere dage i træ havde ubeiret vedvaret, og fiskeerne havde hver morgen forgjæves speidet efter, om ikke storm og sjøgang snart vilde holde op med sin larmende leg. Garn og andre fiskeredskaber var istandsatte, og da der nu intet var at fordrive tiden med, fandt man paa at gaa til han Ola, som var hovedsmand for et af de baadlag, der holdt til i „storbu“, og faa ham til at fortælle et par af de historier, som han havde paa lager i tølstevis. Unggutterne, som for første gang deltog i vinterfiske, var især lystne efter at høre „ræglar og risper“ og lovede Ola huldstab og trostab, naar han bare vilde luffe op for sit liggendefæ af historier og dermed korte tiden for dem. Ikke altid var Ola oplagt til at fortælle, og det kunde ofte hænde, at „glunterne“ fik gaa uden at høre

selv den korteste stub; men idag var han i det rette hjørnet, og hvad han gav tilbedste, skal nu fortælles, hvis nogen har lyst at høre paa:

„Salig farfar min“, fortalte Ola, „tjente i sine unge dage hos en rigmand, som ejede et stort fiskevær etsteds ude ved Nordlandskysten. Værejeren drev i sommertiden havfiske paa en af bankerne et par mil fra land; selv var han hovedsmand, og det øvrige baadmandskab var dels hans sønner, dels hans tjenestegutter. Saa drømte han en nat, at en havmand kom til ham og sagde, at naar han næste dag for tilhavs, skulde han finde en skat, som skulde mange gange betale udfærden.

Næste morgen var da værejeren oppe, før en vis mand fik sto paa, skjov storbaaden ud og seilte saa afsted til sin fiskeflak. Det var godt om fift den dagen, saa at han om aftenen med fulblasket baad kunde give sig paa landreisen, og for en strygende bøl har det indover blaamyren mod land. Da de var komne midtveis, raabte halskarlen „varsto!“ han saa en sort tingest, som ret forud stak op gennem fjøstørpen, sagde han. Hovedsmanden holdt hen til den omtalte gjenstand, lod seilet sige og saa nu en stor, skindbetruffen koffert, hvoraf tanten stak op. Hurtig stifter han en tougende ind i koffertens jernhant, heiser atter seilet helt op og tager fundgodsjet paa slæb; thi nabomanden kom netop seilende bagefter, og fik han, den sladderhanken, se, at de bjer-

gebe noget ind, kunde man være vis paa, at det snart blev et bygderygte, som fik fødder at gaa paa, til det kom i lehnsmændens lange ører, og saa kunde de gjerne sige et kjærligt farvel til det, som var i kofferten; de skulde bare bugser den efter sig, til naboen var sjokket forbi. „Saa haler vi den ind og beholder hele grisen“, sagde farfar. Naboen seilte forbi uden at merke, hvad de havde paa slæb; men da han var kommen et stykke forud, røg den ene gavl ud af kofferten, og de saa da, hvorledes sølvpengene som blanke skjæl i strimer og striber for ud af aabningen, og skatten dansede tilbunds for deres øine, uden at de fik mere af den, end ræven fik af hvostjernen, da den hoppede tilveirs efter den; jo lidt mere fik de; thi høvedsmanden greb et stort øsekar og stak det ned under den skamferede koffert; men det var bare armødsdelen af den Krøsus's stat, som kom paa deres lod, kun nogle rigsdaler tilmands af hele den herlighed. „Nu var vi brav toftet“, sagde høvedsmanden, medens de andre ønskede alt ondt baade over sin dumhed og over den ramponerede koffert.“

Ola fortalte endvidere om gamle Lars styrmand, og fortællingen gjengives med Ols egne ord: „Lars styrmand var af ublandet finneslegt; ikke det mindste gran humandsblod flød i hans aarer. I mange aar havde han været styrmand paa bygdens største jægt, som hvert aar gjorde to kjøbstevner til Bergen. Da

han som unggut gjorde sin første Bergenstur, lagde han nøie merke til landemerkerne og mederne og spurgte flittig styrmanden om alt, som en styrmand maa vide. „Jeg forstaar ikke, hvad du spørger for; tænker du paa at faa jægt at styre?“ Det Spøragsmaal fik Lars ofte og svarede da altid: „De'e intje omuleg de“. Og styrmand blev han, og det havde han været i langsommelig tid, da han i 1817 skulde hente presten Jens Mars, som nylig var bleven udnævnt til sogneprest til Hadsel og Sortland. Presterne, som skulde op til Nordland, fulgte dengang med jægtene fra Bergen eller Trondhjem; den tid havde man ingen Dampstibe, hvormed man nutildags reiser saa magelig. De laa nu i Helligvær søndenfor Bodø. Senhøstes var det med snefaver og rusteveir. Ud paa dagen lettede det lidt op i snethkkt; men sneilingerne stod løse rundt omkring, og at lægge ud paa Vestfjorden sent paa dagen, naar snefaket staar færdig at bryde løs, er ikke klogt. Skipperen var en ung handelsbetjent hos jægtens eier; han havde intet at gjøre med jægtens styring, men skulde kun varetage alt, som hørte handelen til; kun styrmanden skulde raade for, naar der skulde tages fast eller fastes løs; men denne skipper var en indbildsk person, som altid troede at vide alt bedre end andre, og han vilde nu med pokkers magt, at man den dagen, da jægten laa veirfast i Helligvær, skulde lægge over

Vestfjorden. Styrmanden sagde bestemt nei; men skipperen fik tilsidst hele mandskabet opsat paa at komme afsted, og trods styrmandens forbud hivede de ankeret op, satte seil til og styrede ud i Vestfjorden. Lars styrmand sagde da ingen ting, men trak koften godt op over ørene og lagde sig paa dækket midt i en oprullet trossfabel. Da de var komne udenfor skjærrerne brød det løs med en sterkt storm og snefog; at vende om til havnen var umuligt, og at holde ret kurs syntes ugjærligt. Nu gik da skipperen hen til Lars og bad ham tilgive ham hans uforstand og forsøge paa at lægge ret kurs. Men Lars svarede, at „hadde han sjæl løst hende, saa kunde han og sjæl bette hende“. Uveiret blev værre og værre, og braadsjøerne slog ind over ræling og dæk. Men Lars laa lige ubevægelig indtullet i sin koste; kun af og til saa man hans hvassøine glytte frem under skindhattens brem. Prestefamilien laa sjøsyg nede i vængen (kahytten), mandskabet var forlagt, og ingen vidste, hvorledes dette her skulde spænde af. Presten gik da op til Lars og sagde til ham: „Gud velsigne dig, gør hvad du kan, for at vi kan komme i havn; tænk paa det ansvar, du har for mig og mine.“ „Na, fa du sei“, sagde Lars, „klokka otte i kveld e vi i Digermulen.“ Saa stod han straks op, gik til styret og lagde kursen, og nu gik det gennem snebrev og storm, uden at land var at se. Men klok-

fen otte løb jægten ind til bryggen i Digermulen ved Raftfundet, som stiller mellem Hindøen og Østuaagø. Land havde man ikke seet, fra jægten forlod Helligvær, til den antrede i Digermulen. Men hvorledes Lars kunde have styret ret led igjennem det farlige farvand ved indløbet fra Vestfjorden i saa tæt snethjke, var ingen istand til at forstaa; men alle roste styrmændens ghyghed, og presten gav ham en femdalersjeddél til foræring.

Sagn om Hellig-Olav.

Sagaerne omtaler Olav Trygvessøns tog til Nordland for der at indføre kristendommen, samt hvorledes han for haardt frem med høvdingerne, naar disse trodsede hans befaling, at alle skulde tage den rette tro. Høvdingen Raud hin ramme i Saltén, som ved sine troldkunster især havde ærgret kongen, blev paa en grusom maade aflivet. I nordlandske folkesagn tillægges dette tog Olav den hellige, og fortællingen derom lyder saa:

Da Saint Olav strævede med at kristne folket i Nordland, kom han ogsaa til Salténfjorden. Men det

var rent umuligt at komme ind over fjorden; for hver enefte dag blæste østenvinden saa sterkt, at kongen og hans mænd ikke kom et „spand fram“, skjønt de roede og sled af alle livsens kræfter. Det var „Gods-Rauden“ (Raud hin ramme i Gods), som blæste ud for at holde Olav borte fra sin gaard, og ved sin trolddom forgjorde han veir og vind saaledes, at det i syv samfulde aar hver enefte dag blæste og fæg ud igjennem fjorden. Siden har det været et ordtag blandt folk paa de kanter, naar østenvinden er altfor sterk og langvarig, at det er „Gods-Rauden“, som blæser ud. Da saa Olav ikke kunde komme ind over fjorden og igjennem Saltstrømmen, holdt han syd om Strømøen for at slippe ind igjennem Sundsstrømmen. Men ogsaa her var Rauds troldkunst i fuld gang, og det røg ligesaa godt ud igjennem Sundsstrømmen som igjennem Saltstrømmen. Saa gif kongen frem i stavnen paa sit skib med sin stridsøkke i haanden og hug den fast i berghammeren, mens hans rorsmænd pustede ud efter taget; men endnu den dag i dag ser man merkerne i haarde fjeldet efter øtsens eg. Længere frem i Strømmen stødte han til en fjeldknat med sin knyttede haand, og straks gif der et hul i berget, saa stort, at kongens mænd kunde stikke trossen igjennem og saa skibet fortøiet. Efterat de havde taget sig tilstræffelig hvile, tog de atter basketag med den forgjorte østenvind og lagde tillands østenfor Gods. Raud,

som ikke ventede kongen fra den kant, blev fangen og dræbt, men hans guld og gods blev kongens eiendom.

www.libtool.com.cn
 Anm: „Stegen paa Engelsøen“, „Indyr gaard i Gildesmaal“, „I rorboden“ og „Sagn om Hellig-Olav“ har jeg tidligere indsendt til bladet „Nordposten“, hvor de findes trykte.
 Forfatteren.

Manden i „Ausa“.

I det 16de og 17de aarhundrede slog torstefisterierne overmaade godt til i fjordene paa Senjensøens yderfide. Fistere søgte vidhen lige fra de sydligste sogne i Nordland, og den fiske almue var ligesaa talrig som i de bedste fiskevær i Lofoten nutildags. Den store mængde baadstvær i fjæren baade i Thorsten og den nærliggende Gryllefjord er sikkert vidnesbyrd om fiskebaadenes talrigheid. Baadstørnes antal i de to nysnævnte fjorde skal gaa op til over tre hundrede. I dette tidsrum eller maaske tidligere hændte det ifølge et derude vel kjendt sagn, at tre mænd, som roede fiske i Gryllefjord, fandt liget af en mand, som var omkommet paa sjøen. Istedetfor at sørge for, at liget blev begravet i

fristen jord, som stik og brug er, førte de stjændige mennesker liget op i den store, mørke grotte „Ausa“, som tæt ovenfor havet gaar ind i fjeldet „Sulebagen“ mellem Thorsten og Gryllefjord. Grotten er en stor jettegryde med hvælvet tag og har faaet sit navn af sin lighed med en øse. Her hængte de liget op og brugte det siden som agn paa sine fiskefroge. Og tørst fik de i mængdevis; thi denne fiskeart skal være overmaade glubst efter mennesketjød. Hver dag kom de iland med fuldblastet baad, og bagefter slog de sig løs med fylderi og drif, med banden og gudsbespottelse. „Lad os bare drikke, manden i „Ausa“ skal betale“, var det stadige omkvæd, hvormed de opmuntrede hverandre at drikke paa karss vis. Saalænge holdt de paa med dette mundheld, til folk drog ud og ransagede i „Ausa“ for at se, hvad det var for en kasserer, som der stod for udtællingen. Der fandt de da benræden af et menneske; kjødet var staaet bort og brugt til fiskemad. Den samlede almue fordrede streng straf for den uhørte stjændelsdaad og bømte, at de tre ligrøvere skulde fastsurre i sin baad og brændes levende. Baaden med sin ryggesløse besætning blev da truffet op i „Bleiklien“ indenfor gaarden i Gryllefjord; en stor brændestabel blev lagt om dens sider og tændt, og paa baalet maatte de tre ugudelige mænd bøde med livet til straf for sit frække ligrov. Men al fisken, som de havde fiske om vinteren, var, da den

om vaaren skulde tages ned af hielben, bleven saa fort som jord.

www.libtool.com.cn

Bergtrolbet.

Før folk fæstede bo ude imod havet paa Senjensøen, husede øen et vældigt bergtrolb, som har efterladt sig mange synlige merker i de omliggende fjelde. Trolbets kone holdt hus ude i Rjærringberget, hvor hun endnu staar; men nu er hun gammel og graa og ligesom alle trolde bleven til sten. Engang skulde trolbet gæste hende, og da han havde stort hastverk og desuden selv var en storvoksen karl, gjorde han ikke veien lang, men strævede over Nordfjorden, som bred og dyb skjærer ind i landet, og stod med den ene fod paa fjordens nordside og med den anden oppe i det bratte fjeld Flobjørnen, hvor du endnu i berget kan se merket efter en fod, som just ikke har været hverken liben eller net. Staven sin satte han efter sig oppe mellem fjeldene, hvor den blev til en stor, sort fjeldtind, da solen skinnede paa den. En anden gang var han bleven sint paa Rjærringen sin og skulde skyde hende ihjel. Paa Hoja udenfor Rvaløen stod han, da han skød sin pil ud. Men fjeldet Øksen med sine spidse tinder, som kaldes Øksehornene, stod iveien. Pilen

gik igjennem det ene Øksehorn og gjorde der et hul, saa stort, at baade sol og maane skinner igjennem. Men derved sagtnedes dens fart, saa at den ikke naaede Rjærringberget, men faldt ned i fjeldet Trælen, hvor den blev til en lang sten, som endnu ligger der til minde om jøtnernes tid.

Af samme Forfatter er tidligere udkommet:

www.libtool.com.cn

Sagn og eventyr

fra

Nordland.

Første Samling.

Heftet 70 Øre; indb. 90 Øre og Kr. 1,50.

Indhold: Eidsfjorden. — Sygren i Slaarvaagberget. — Staven. — Gjeneggen — Haddraugen. — Draugen og fisterbonden. — Presten og draugen. — Draugen paa kirkeveien. — Draugen og tjenestegutten. — Marmalen. — Marmalen og hævdeksmanden. — Skipperen paa Anden. — Allgaarden. — De underjordiske paa fisteri. — Fosterdatteren. — Hulbrebruden. — Havfruen. — Robbepigen. — Andøen. — Udrøft. — Skirken. — Dødningernes natlige gudstjeneste. — Den hurtige stybs. — Finne-gand. — Den sorte døb. — Lyvrevnen. — Trolldonstaret. — Farten til Heksfjelds. — De fremsynte. — Spillemanden paa korsveien. — Gammel-oteren. — Presten med svartebogen. — Bjørnefattten. — Skattegraverne. — Den syvaarsgamle bux. — Paul Ahl. — Balluren. — Fostersønnen — Rabudsstenen. — Trolldatjmør. — Marthas og Elens historier. — Manden og Trollet i ordkamp.

B89094594140A

orge, Sverige og Danmark erhøldes:

af Norges Historie

ved **Bilh. Poulsen.**

Sogneprest til Silkeborg.

Med talrige Illustrationer og et Kart over det gamle Norge.

Vor Literatur har hidtil fuldstændig manglet en udsørgelig Fremstilling af Norges Historie. Man har derfor troet at imødkomme et almindeligt og berettiget Ønske hos den nordiske Læseverden ved at udgive et populært Arbejde, der kunde tilfredsstille Folkets Trang paa dette Omraade.

Disse Fortællinger tilfigter at give en sammenhængende objektiv Fremstilling af de vigtigste Begivenheder i Fædrelandets Historie fra de ældste Tider indtil Kong Oscar den andens Tronbestigelse og vil saaledes omfatte et Tidsrum af vel et tusinde Aar.

Af Pressens anerkjendende Udtalelser om Værket hidfsættes:

Budstikken: „Forfatteren eier i fremtrædende Grad den Evne at kunne samle det væsentlige, fremstille det i levende og malende Billeder, ilskæde et paa samme Tid korrekt og letfældende — populært og behageligt Sprog.“

Hjemmet: „Baade ved sit Indhold, Fremstilling, Billeder og Udstyr fremtræder dette Værk som en Folkebog, der fortjener at støttes af en talrig Subskription.“

Fortællinger af Norges Historie udgjør omkring 100 à 120 Ark i Oktavformat og vil — i Tillid til Publikums Understøttelse ved en talrig Subskription — blive udgivet i Hefter à 5 Ark til den billige Pris af 50 Øre pr. Hefte. Der kan ogsaa subskriberes bindvis: Første Bind Kr. 3.15; indb. Kr. 3.90 og Kr. 4.25; Andet Bind Kr. 2.85; indb. Kr. 3.60 og Kr. 3.95.

Subskription modtages i alle Boglader i Norge, Sverige og Danmark samt hos Forlæggeren

P. T. Mallings Boghandel.

www.libtool.com.cn

89094594140

b89094594140a

N. T. Malling 2

Nicolaïsfen, D. Saga og Egen
Kr. 1.20 og Kr. 1.80.

Nissen, R. Tønder. Seer Kirkehistoriske Foredrag. 14 Ark 8vo.
Kr. 0.80; indd. Kr. 1.00.

Nordenfjeld, A. C. Begs Reise omkring Asien og Europa, til-
ligemed et historisk Tilbageblik paa tidligere Reiser langs Nord-
lysten af den gamle Verden. Med 250 Illustrationer, 10 Kartter
samt 4 Portrætter i Staalstil. I—II Bind. 16 Kr.; indd. i
Orighb. Kr. 20.50 (Udkommer ved ny Subscription i 16 Hefter
à 1 Kr.).

Nissen, Carl A. Mit Ungdomslib tilføjes. 6½ Ark 8vo. 90 Ore;
indd. Kr. 1.40; i Originalbind Kr. 1.70.

— En Gulddravers Historie. Efter Dagbogsoptegnelser fra otte
Aars Ophold ved Australias Gulddominer. Kr. 2.20; indd. i
Befstbind Kr. 2.80; i Skirting Kr. 3.20.

— Tvoe Aar i Nordfjorden og Rattegat. 60 Ore; inddunden 1 Kr.
og Kr. 1.25.

— Gulddraverliv og Sjemandesfærd. Optegnelser og Reddeleser.
Med 5 Billeder. 8 Ark 8vo. Kr. 1.30; indd. Kr. 1.80 og Kr. 2.20.

Perus Erobring. Efter Prescott og andre historiske Kilder. Med
9 Illust. og et Kart over Peru. 1 Kr.; indd. Kr. 1.20.

Poulsen, J. Fortællinger af Norges Historie. Med tairige Illu-
strationer og et Kart over det gamle Norge. Første Bind: Fra
de ældste Tider til Sigurd Jorsalafarers Død. Fjellendgave:
Kr. 3.15; i Befstb. Kr. 3.90; i Orighb. Kr. 4.25. Andet Bind:
Fra Magnus den Blinde til Kalmarunionen. Fjellendgave:
Kr. 2.85; i Befstb. Kr. 3.60; i Orighb. Kr. 3.95. Bæftet udkommer
i 20 à 24 Hefter paa 5 Ark til den overordentlig billige Pris
af 50 Ore pr. Hefte.

— Fra Reformationstiden. Kirkehistoriske Livsbilleder fra for-
fjellige Lande. Med 4 Portrætter. 32½ Ark 8vo. Kr. 3.50;
indd. Kr. 4.30 og Kr. 4.50.

Præst, A. F. W. J. Livsbilleder fra Kristi Kirkes Historie. 26
Ark 8. 8vo. Med 4 Portrætter. 3 Kr.; i Befstb. Kr. 3.80;
i Skirting 4 Kr.; med Guldsnit 5 Kr.

Rundt Norge. Fra Lisebalen til Jakobseiden. 60 Tegninger af
Luvv. Stramstad m. fl. Med Text af Dr. Yngvar Nielsen.
Prægtudgave: 8 Kr.; indd. i komponeret Orighb. Kr. 12.80 og 13
Kr. Godtjæbsudgave: 5 Kr.; i Papb. 6 Kr.; i Orighb. 8 Kr.

Stanley, Henry M. Gjennem det mørke Fæstland, eller Allens
Kilder, rundt Ækvatorial-Afrikas store Indsøer, nedad Living-
stonesfoden til Atlanterhavet. Med 144 Illust., flere Kartter
og Portrætter. I—II Bind. Prægt-Udgave: 16 Kr.; i Orighb.
20 Kr.; Fjell-Udgave: Kr. 10.50; indd. 13 Kr.; i Orighb. 14.50.
(Ny Subst. i 16 Hefter.)